

támogatásával megrohaná s elfoglalá, jelenté-
keny tényező volt a kezdetben szerencsétlenül
indult ütközet megnyerésében. Görgői mindjárt
ott a csatatéren akasztá mellére a 3-ik osztályu
érdemrendet s a saját csapata előtt nevezte ki
alezredesnek é dandár-parancsnoknak. A sze-
redi csatában lett ezredes és hadosztályparancs-
nok s így minden előléptetése a csatatéren
történt.

Legnagyobb, még a katonai bravour meg-
döbbentő jeleneteiben oly gazdag szabadság-
harcz korszakában is csaknem páratlanul álló
hőstettét azonban Vácznál hajtotta végre, 1849.
ápril 10-én, midőn az ellenség hadállásának
közepe, a Gombás patak rendkívül megerősített
hidja ellen intézett támadást. Zászlóval a kezé-
ben rohant zászlóaljja élén. A kitűnő czéllövő
tiroli vadászok 10—15 lépésnyi közelből bocsá-
tították rá sortűzet. Paripája összeroskadt alatta,
öt percze rá kilöttek alóla a második lovat is,
de ő csak ment előre, utána a 3-ik zászlóalj
előre szegzett szuronyával s néhány perc alatt
még volt tisztítva a hid az ellenségtől s a csata
sorsa eldöntve. Azt a zászlót, melyet Földváry
a hid elleni eme rohamnál a kezében tartott,
75 golyó furta keresztül s megtörtént az a
csoda, hogy ő rajta magán még egy horzsolás
sem esett. El is terjedt fölé a táborban a hit,
hogy őt nem járja a golyó.

Világos után őt is halálra ítélték Aradon,
de 18 évi várfogságra megkegyelmeztek. Vas-
ban töltött közel egy esztendő, a mikor Haynau
hetven társa között ő neki is megkegyelmezett.
Ekkor erdélyi birtokára, Nyárad-Andráshelyre
vonult, s egészen elzárkózott a világtól. De az
önkényuralom emberei gyanuba fogták, hogy
egy új fölkelés alkalmára Kossuth őt Erdély
katonai főparancsnokának szemelte ki s noha
ez rá be nem bizonyult, két évig börtönben sa-
nyargatták Szebenben, aztán Salzburgia inter-
nálták, honnan csak 1857-ben térhetett vissza
hazájába.

Az olasz-osztrák háboru idején, 1862-ben,
Viktor Emánuel szolgálatába lépett s az olasz-
országi magyar légió parancsnokságát vette át.
De a béke megkötöttén, a légió széjjel oszlott
s Viktor Emánuel őt nem közönséges érdemeiért
a Szent-Lázár és Mauriczius-rend nagykereszt-
jével díszíté föl.

1867-ben a többi emigránssal együtt vissza-
tért, de békében katonáskodni nem kívánván,
szolgálatot nem vállalt az újból föllállított hon-
védseregben. Rövid ideig egyik koronauradalom-
nak volt igazgatója. Majd erről is lemondván,
Czegledén visszavonulva élt, míg egy hirtelen
szélhűlési roham e hó 14-én véget vetett az agg
harczos sokat hányattott életének.

Emléke azonban élni fog a legjobbak kö-
zött, a kik a mulandsággal daczoló tettekkel
írták be nevüket a honuk szabadságáért vívott
nagy küzdelem krónikás könyvébe.

A HÁMORI VÖLGYBEN.*

Ille terrarum mihi praeter omnes
Angulus ridet... Horatius

Ez a zugocska, hol most
Az én időm telik,
Nekem való hely, ámbar
Költők nem hirelik.

Nem a zabinyi völgy, nem!
Annak nem érdemel;
De ám nem is Horác az,
Ki róla énekel.

Erdős hegyek csoportja
Ölelte ezt körül,
Alant a völgy, miként egy
Zöld szőnyeg, úgy terül.

* A „Budapesti Szemle” legújabb füzetéből.

Kristály-patak közepén
Zúgatta hűs vizet,
S haragjában fehérő
Fátyollá tépi szét.

És a mint megtüremlik,
A hol mintegy pihen,
Pettyes pisztrang czikázva
Sikamlík mélyiben.

A bérczek lába tartja
Néhány viskó falát,
Nyugodt fészket lel abban
Egy-egy szegény család.

Dús volta, gazdasága
Édes kevése mén:
Egy-két áldott gyümölcsfa,
S a dúsna: egy tehén.

Az udvarral határos
A bükkös rengeteg
S hozzánk lakói gyakran
El-eltekintenek.

A talpalatnyi kertek
Vad emse túrja fel,
A csirkét a pitarból
Ölyü ragadja el.

És vámot szedni éjjel
Rét róka sort veszen
S félénk őz oltja szomját
Lent a patakvizen.

Csendes, szerény világ ez
S talán vad egy kicsit,
De énekek pihenni
Oly kedves mégis itt!

A hol mindent feledve
Egy-két pillantásig,
A műzsa s a szegénység
Baldog frigyben lakik.

LÉVAY JÓZSEF.

ISPÉRO.

— Elbeszélés. —

(Vége.)

Szegény öreg Isperő! ő maga semmit sem
sejtett a borzasztó jövőből. Mig mi sugtunk-
luggtunk, addig ő elvettte a Ciceróját és tanu-
gatta a Sextus Rosciust. Ettől még jobban meg-
fájdult a szíve.

— „Mit sietsz öreg? rá érünk még!” biz-
tattam tettetett könnyelműséggel.

Az öreg tovább tanult, én pedig tovább
keseregtem. Főként azt sajnáltam, miért nem a
poetica classisba járok én most. Milyen hatal-
mas elégiát írnek egy szorgalmas tanulórol,
ki három fejezetet betanul, s nem tudja, hogy
nem fogja felmondani. Mihátsza! Vanitatum
vanitas. Itt az írás, olvasások idézem tudós
fejjel Kölesyeből.

Év utolsó estéjén nehéz szívvvel kezdünk
vetközni. Ez a polcazadik este; kilencedik
napra ki szokott törni a dühödés — úgy mond-
ják. Micsoda esztendőre virradunk!

Gyakran megtörtént, hogy az öreg Isperő
holmi apró szívesseget tett velünk; kivált velem,
kit legjobban szeretett. Különösen a csizma-
leghuzásban volt kipróbált hűsége és ereje, mert
a csizma gyakran megvetemedik a kis emberek
lábán, kivált ha sokat szaladgálnak sárban, viz-
ben, hóban. „Hoczi no!” szolt ilyenkor, s lábát
lábunknak vette, úgy lerántotta, mintha ott
se lett volna. Hejh! jól esett volna most! de
őrizkedtem magamra vonni figyelmét. Hirtelen
lehánytam felső ruhámat, s bebujtam az ágyba
vizes csizmás lábbal.

Nem vette észre.

Fejemre huztam a takarót és elkezdtem
csendesén szöpögni. Édes kedves jó apám, áld-
jon meg az isten! Édes kedves jó anyám, csó-
kolom azokat a gondviselő kezeidet! Hagyarosi
erdő! soha sem kötök én hintát a te nyírfáid
sudaraiból többé!

Imádkoztam sokat, sokat, de sohasem tud-
tam benne véget érni; mindig jutott eszembe
valami, a mit az én jó istenemnek még meg kell
mondanom. Utóljára egy szóba foglaltam össze

mindent. Ne hagyj el, én istenem, ne hagyj el!
Még álmomban is imádkoztam.
Ne hagyj el, ne hagyj el!

Éjjel tájban remes jajgatásra riadtam fel.
A hangban Isperőra ismertem. Mély, hörgő,
fojtott, reszkető, nyoszörgő jajok.
Jaj. Jaaaaj! Jahahahaj nekem! Ohóhóhó!
Jahahahaj nekem!

Irgalmas isten! kitört rajta!
Halkan szólítottam a fiukat. Ébren vagy-
tok-e?

— „Ébren!” felelt fojtott suttagással a kis
nemes. „En az ágy alatt vagyok. Bujj te is az
ágy alá.”

Leugrottam, bebujtam, s magambal rán-
tott dunnácskammal elbarrikádoztam magamat.
E közben a rémes jajgatás fájdalommal sikoltozó-
sokká nőtt.

Jaaaajajajajaj! Jaj! Jaj!
Fojtott lélekzettel, keservesen zokogni kezd-
tem, halálveríték csorgott arcomon. Oda hal-
lott hozzám a többiek elfojtott zokogása is.

Isperő jajgatása egyre növekedett. Bor-
zasztó gyötrelmei lehettek.

Kirohanni! ez volt mentő gondolatom, de
nem mertem hozzáfogni. Hiszen meg én az
ajtóig juthatok és a kulesossal vesződöm, száz-
szor nyakamba ugrik és összemarczangol.

Vége a kis nemesnek, — talán mivel nem tür-
hette tovább a rettegést, talán egészen öntudat-
lanul, — éles, átható kiáltószava vétett véget a
gyötrelmes jajoknak.

— „Isperő! Pista! Pista! Isperő!” kiál-
tott gyorsan egymás után, mire a jajgatás meg-
szűnt, s még ijesztebb némaság követte.

Azután hallottam a kengyertya szerzését,
s ennek világánál láttam, a mint Isperő meg-
gyújtja a gyertyát, felül az ágyban és vadul szét-
tekint.

— „Hol vagyatok?” kérdé fájdalommal só-
hajttással, s midőn kérdése nem kapott választ,
felkelt s egyenesen Jéri ágyának tartott. „Hol
vagy Jéri?”

— „Hol vagy Jéri?” ismétlé újra, meg-
tapogatóvá a Jéri felgyürt dunnáját.
E kérdésre bestiális ordítás bődült ki az
ágy alól. Jéri halálordítása.

Nem volt neki annyi esze, hogy dunyháját
magával vitte volna, s most nem volt egyebe,
mivel fódözni vagy vedni magát a két sáros csiz-
májánál. A két ferde sarku csizmájánál.

Ezt vette kezébe, ezzel csapodott kifelé,
folyvást ordítva.

— „Kedves Pistikám! Aranyos Isperőkám!
ne bánts, ne bánts! egyetlen fia vagyok az
apámnak. Nézd, a többiek is az ágy alatt
vannak!”

Isperő sötétben végig nézte az ágyak alját,
de már megmaradt a Jéri ostrománál.

— „Gyere ki most mindjárt!” rivalt rá
álmos kegyetlenséggel.

— „Nem megyek, nem megyek! Inkább
itt harapdálj agyon.” Ordította Jéri, csizma-
sarkaiival ütéseket mérve Isperő meztelen lába-
fejére.

Az egyik ütés talált. Isperő felordított, fel-
kapta megsértett lábát, egyik kezével kirántotta
a nyoszolyát a fal mellől, másikkal a pajzs nél-
kül maradt Jérit markolta meg, s ragadta ki
mint egy kapeza-darabot.

Iszonyu volt nézni, a mint üstökön ragadva
talpra állítja, aztán megmarkolja mellén az
ínget és az ágyba vágja.

De Jéri rögtön talpra ugrott, — sohasem
láttam burgundi repában ilyen ellenséget, — s
mellbe ütötte Isperőt, hogy hátrátörödt.

Csak egy pillanatra. Mint egy megdühödött
szelindek — valóban annak kellett lennie, — ve-
tette magát Jérire, derékon kapta, s megcsóválta
a levegőben.

Jéri el volt veszte, láttuk. Kezei le voltak
szoritva, csak lábai rángatóztak. Végös kétségbe
esésében beleharapott Isperő vállába, hogy ez
felordított, s úgy vágta Jérit az ágyba, hogy a
szerencsétlen szó nélkül került el. Behunyta sze-
meit és várta a halálos harapást. Még a nyakát
is elnyujtotta.

Isperő rítérdelt.

— „Te barom! te lunátikus! nem tudsz az
ágyban maradni? Mit mászkálsz az ágy alatt?”

A dulakodás közben mi is elbujkáltunk.
Mindegy, akárhol harapdál össze. Felugráltunk
a szoba közepén levő hosszú asztalra, s szék-láb-

bal, csizmával, vizes üvegekkel fölfegyverkezve
vártuk a támadást; terczetben ordítva:

— „Ne harapd meg! az isten áldjon meg,
ne harapd meg.”

— „Beszélhetek ennek a veszett állatnak,”
felelt Isperő dühösen, görcsös öklével szájon
ütve a nyavalyás Jérit. „Látjátok, hogy nincs
észen. Most meg az ujjamat harapta ketté. Meg-
kell ezt köztözni. Hozzatok ide a nyakraválómát!
Segítetek.”

Bolond kivánság. Ő van megdühödvé és
még neki segítségünk megköztözni a szegény
Jérit!

A kis nemesnek egy mentő gondolata tá-
madt. Jéri már ugy is oda van, — s nem is nagy
kár érte, — hátha ezzel az egy áldozattal meg-
elégység!

Leszállt az asztalról, előkereste Isperő
nyakraválóját meg a magáét, s óvatosan átnyuj-
totta Isperőnek.

— „Kötözd meg” ordított Isperő „majd
én fogom a kezeit.”

A kis nemes engedelmkedett, s reszkette
kerítette a szerencsétlen Jéri kezeire a hurkot.

En e pillanatot felhasználva az ajtóhoz
surrantam, a kulcsot csendesen megfordítottam,
s kiszöktem mint a nyíl. Utánam a nagy ne-
mes. A következő perczen már a kis nemes is
kinn volt a folyosón.

Egy szót sem szoltunk egymásnak, közös
menekvésü ösztön zúzott egy célra.

Fel az emeletre. A lakatlan emeletre, hol
a tantermek voltak.

Az emeleti folyosó egyik zúgából nyílt a
padlás-ajtó, melyet szükség esetén kellőleg el-
torlaszozhattunk.

Ott dideregünk a padláslepcsőn néhány
pillanatig, nagy böggessel siratva magunkat és
a szerencsétlen Jérit, mikor újabb rémületünkre
az emeleti folyosón halvány világosság kezdett
terjedezni; a lépcsőzetten csoszogást hallottunk,
végre Isperő zordon hangja bugott füleinkbe.

— „Merre vagytok hé! Gyertek elő. Meg-
kötöztem már.”

Felelet helyett robovva törtünk fel a pad-
láslepcsőn, az ajtót magunk után csapva.
Az öreg utánunk. Megzörgette az ajtót.
— „Mit csináltak itt? Ne bolondozzatok!
Gyertek elő.”

— „Isperő!” kiáltottam le, „tudod meny-
nyi tégladarab van itt; a mint kinyitod az
az ajtót, agyonverünk ezekkel a téglákkal. Vagy
félreverjük a harangokat és agyonveretünk.
Eredj doktorhoz, gyógytassd magadat.”

— „Mitől gyógytassam én magamat?”
kérdé Isperő ámultan.

Nem mertük kimondani a kegyetlen szót.
Csak annyit mondtam neki: „Tudod, hogy meg-
mar a veszett kutyá! Tán nem tudod azt ma-
gad is! Hogy jajgatnál az imént!”

— „Bolondok! álmomban jajgattam. El-
feküdtem a balkezemet s rosszat álmodtam.
Nincs nekem semmi bajom!”

— „Hát a szegény Jérit minek martad
meg?”

— „Mégmart ám ő engem. Megharapta a
vállamat, hogy most is verzik; aztán meg a
hüvelykujjamat, hogy belevakult a körmom.
Nézzetek.”

— „No csak ne jöjj közelebb, mert agyon-
hajigálunk. Te rohandad meg Jérit: minek
rohandad meg?”

— „Semmi szándékom sem volt, de mikor
felébredtem s megpillantottam az ágy alatt, azt
hittem, álmában esett le ágyáról. Fel akartam
segíteni és ő — láthatatók — csizmasarokkal
felalt. A lábam is vérzik. Annak köszönje, hogy
kiszaladtatok, mert még most is öklözném a
bestiát.”

— „De hát minek szaladtál most utánunk?”

— „Nem tudom, mi ütött belétek, hogy így
elfutottatok. Csak nem engedhetem meg, hogy
megfagyjatok!”

— „De hát igazán nem harapdálsz ben-
nünket össze?”

— „De bizony összeharapdállak most
mindjárt, ha le nem jöttök.”

— „Igyál meg hát szemünk láttára egy
pohár vizet!”

Az öreg megfordult, ledűnyögött a lép-
csőn, hozta a vizes üveget. „No nézzetek!”

Felhajította, s mi örömtől sugárzó szemek-
kel szemléltük a hasadékon keresztül, miként
nyeli az öreg hatalmas kortyokban a jeges
folyadékot.

— „Igyam-e még többet, esze-veszett vár-
megye?”

— „Elég lesz már öreg.” Szóltam felnyitva
a padlásajtót. „Világíts, míg lemegyünk, de meg
ne harapj.”

E közben halk, gyenge nyoszörgés ütötte
meg füleinket. Korábban is hallottuk ezt már,
de az öreggel való alkudozásunk miatt nem
értünk rá ügyelni.

Most egyre hangosabb lett a nyoszörgés,
végre hangos sivalkodásba csapott át.

Ez eb-üvöltés! Honnét jöhet ez? Hozd fel
őreg a lámpát. Kutassuk ki a padlást.

Rövid keresés után megtaláltuk a sival-
kodót. Két kéménysíp ivézete elől-hátul téglák-
kal berakva; innét hangzott a keserves üvöltés.

A téglákat leszedtük, s ott találtuk a kis
fehér ebet.

Hogy került ez ide?
Nem sokáig kellett fejünket törni. Mindent
megmagyarázott egy avult nyári kabát, melyet
a kis nemes az eb alól kibuzva a lámpavilágnak
fordított.

Ez a Jéri kabátja.
Azután előkerült még egy mellény; az is a
Jéri félreismerhetetlen sajátja. Könnyű meg-
ismerni, egyetlen gomb van rajta.

Köröskörül csontdarabok. Ahán! hát ezért
kapott Jéri a csontos husadagon. Maga leette
a húst, s a csontokat ide hordta fel. Bamba!
azt hitte, az eb csontot eszik.

A kis, éktelenül elsoványodott ebet diadal-
lal vittük le, s oda tettük a megköztözött Jéri
mellé. A kis nyavalyás állat félve huzta meg
magát nyoszörgő pátrónusa mellett.

Az öreg Isperő fel akarta szabadítani, de
mi nem engedtek. Van annál előbb való köte-
lesség is.

Tudnillik hogy elkezdtek körülgrándozni
az öreg Isperőt. Soha olyan eszeveszett ugráso-
kat, olyan lelkes tombolás, a mit mi véghez-
vittünk az öreg körül. Hogyne! egy öreg Isperő,
a ki nincs megmarva a dühödés által! Mek-
kora kincs az.

Mikor a táncba belefáradtunk, az öreg
kiszakasztotta magát közülünk, s újra Jérihez
lépett, hogy föloldozza.

— „Semmi sem lesz belőle”, — mondtam
vad kedvvel. — „Jérinek előbb töredelmes val-
lomást kell tennie.”

— „Miről?”

— „Azt te tudod, Jéri! Mi egyetlen egy
kérdést sem teszünk hozzád, neked magadnak
kell mindent elmondani. Mig az utolsó szög
mindent el nem mondasz, ott maradsz meg-
kötözve. Tehát Jéri vallj!”

Nyoszörgöve kezdett hozzá.

Ő neki igen fájdalmasan esett, hogy Isperő
a kis kutyát másnak ítélte, holott egyedül őtet
illette, mert ő látta meg legelőször, ő csinált
neki almot a tulajdon bagó sipkájából. Azért te-
hát kora hajnalban felkelt, felvitte a kis Gyön-
gyöst a padlásra, ott táplálta kilenez napig,
ennelfogva senki sem tarthat hozzá olyan igaz
jogot mint ő.

— „Most már megvallottam mindent”,
tevé hozzá, „oldozzatok föl.”

Semmi felelet. Hosszu szünet.

— „Mit valljak még?” szolt elkecserevde.

„Tudom azt gondoljátok, azért rejtettem el,
hogy veszett hirté költsem, és Isperőra ráfog-
hassam, hogy a veszett eb marta meg. De ez
nem igaz, ezt csak azután gondoltam el. Meg
is érdemelte Isperő, minek tett csuffá; minek
mosdatott meg erőnek erejével karácsony éjsza-
káján?”

— „Elég Jéri! Feloldunk. De ezzel nincs
vége. Ha társaságunkban meg akarsz maradni,
kötelezed magadat, hogy felszabadulásod után
csizmádat tükörfényesre kitisztítod, magad pedig
megmosdol derékig, szemünk láttára, szappan-
nal. És a mosdás nem kevesebb mint egy negyed
óráig fog tartani.”

— „Akkor hagyjatok megkötözve,” só-
hajta Jéri és behunyta szemeit.

Isperő közbetvette magát. Ajánkozott,
hogy a büntetés felét elisenvedí ő, s kitisztog-
gatja a büzös csizmákat. Jéri ez alatt kiáll-
hatja a másik felét.

Ugy lön. Isperő feloldotta a nyavalyást,
azután hozzáfogott a kegyetlen munkához.
Ilyen lehetett az Angias istállója kívül. Ez
alatt Jéri is elkövette magát a nevezetes me-
rényletet, — de nem hiszem, hogy valaha ismét-
telté volna.

Az öreg Isperő továbbra is öregünk maradt
nekünk. Olyan nehézféjú tanuló, a ki azért
mégis minden dolgát elvégzi, nem úgy ám mint
holmi Kálmán urfiak. Szíve mélyéig becsületes,
hűséges, jó barát.

Az eb-marásnak soha semmi jelét nem vet-
tük rajta észre.
Egyszer azonban mégis kiűtött rajta va-
lami.

Ugy van! Ki kellett űtnie.
Ott találták a moóri ütközet-mezőn agyon-
verve, agyonzurkálva, tizenkét sebbel becsüle-
tes fején.

ISPÁVI.

PETŐFI BEALL KATONÁNAK.

Irtá dr. SASS ISTVÁN.

Hajdan a diák, ha csintalanság, korhely-
ség vagy egyéb kihágás miatt oly rosszul foly-
tak dolgai, hogy sorsának mind a négy kereke
elakadt, nem nyult pisztolyhoz, váltót sem irt
alá, hanem a „veniam abeundi” kudarcza elől a
legelső verbungnál beállt katonának s lett
belőle, ha nem is Simonyi-féle hős, legalább
vitéz kapitány vagy bravuro huszárúrmester.
Petőfit nem ez az állapot sodorta a katonai
pályára, mert ő korhely soha se volt, ki se
csapták soha. Ezt csak úgy énekelte.

Azonban két ellentét közé kényszerítve
haladt ő már kora fiatalságában, melyek egyi-
két atyjának alkuvást nem ismerő szigorú kö-
vetelése, másikát saját hajlamai s nézetének
hajthatatlan nyilvánulása szabtak elébe és ő
e két kényszer közt erős kísértések s még erő-
sebb visszahatások nyomása alatt hanyódott,
míg a nyomor erélyét el nem csüggeszté, a
szükség s éber honvégya haza nem esalta,
vagy anyjának kedves fia utáni szakadatlan
epedése ki nem fárasztá s esdő szavai meg
nem engesztelék az elkeseredett apát. Az ily
kibékülések után átélit napok alatt, a mikor
bizalmasan közölte anyjával számtalan szen-
vedéseit, folytak le ifju korának legboldo-
gabb órái.

Hasonló zivatár kitörésének sejtelmével
birhatott, midőn, be sem várva tanárai ítéletét,
Selmeczről elmenekült; ugyanettől való fél-
lelme szökteté meg apja örkődő szemei elől
Pesten, midőn, onnét visszajövet, vele véletlenül
itt találkozott, s ugyanez az ellentétes helyzet s
a következményeitől való aggodás hajta őt a
katonai pályára. Méltatlannal vádoltatván, és
sanyargatva egy ideig azután is, és el is ejti, ha
saját öntudatos ereje, korán állapotára jutott
nézetei s nyomorban edzetsége fön nem tartják;
de legfőképe, ha időnként az engesztelődés ga-
lambja édes anyja képeben s könyhullatásában
közéjük nem száll.

IZABELLA KIRÁLYNŐ ÉS A NÉMET TRÓNÖRÖKÖS AZ UDVARI BÁLON.

A KIRÁLYI SÍRBOLT MEGLÁTOGATÁSA AZ ESCURIÁLBAN.
A NÉMET TRÓNÖRÖKÖS SPANYOLORSZÁGBAN.

TEPLOMBA MENŐK SZILVESZTER ESTÉJÉN AZ ALFÖLDÖN. — DÖRRE TIVADAR RAJZA.

SZILVESZTER-ESTI TEMPLOMJÁRÁS SVÉDORSZÁGBAN.

tele kétségtelen bizonyítékkal arra, hogy ilyen fiúból semmi sem lesz.

Erre aztán, mint villámcsapás tiszta égbolton, hullott alá a felbűszített apának szidalmazó levele, melyre kétségbeesés, majd dacos elzárkózás vevén rajta erőt — a mentegést meg sem is kísérelte. — Apját engesztelhetetlen haragjában, anyját lesújtó bánatában elképzelvén, a méltatlan gyanúsítás ellen annál kevésbé védekezhetett, mert javíthatatlansággal levén vádolva, tudta, hogy apjától boosánatot nem nyer, anyja közbenjárásához pedig többé folyamodni tanácsosnak szintén nem tartá, nehogy a sokszor felforgatott házi békét köztük újra zavarja, s jó anyjának ő miatta különben is nehéz helyzetét súlyosbítsa.

Az igaztalan vádaskodásra következtet méltatlan megtámadást tehát válasz nélkül hagyá s várt, míg a beiratkozás a soproni ev. liezeumban kezdetét veszi. Bizonyítvány hiányában azonban felvételről itt hiába kopogtatott.

Ily zaklató hatások sulya alatt érett meg benne a katonai nehéz pályának választása — inkább bele sodortatva, mint keresve azt, inkább saját maga s apjának végzetes konoksága által kényszerítve, mint szabad elhatározását követve. Ezért lelkének tükrét tárja föl Kuppis Vilmos katona-barátjához írott költeményében, midőn panaszkolja, hogy

"Katonának számúszott bal-végzetem,
S kétszer élt a szép tavasz a ligeten,
A ligeten, oh de nem a szív fölött,
Mig sorsomnak rabbilinése megtörtött."

Nem zive vágya, nem a dicsőség szomja — mint ezt később katona léte, nem is álmódva szabadulhatását, magára erőszakolni s lépése igazolásul másokkal elhithetni akar. — Hanem «bal-végzete» vitte a fegyelem azon iskolájába, hol apja szigorú követelései szemben még súlyosabb kísértések következtek szegény fejére. Szavajárása volt, hogy végzetét senki ki nem kerülheti. Igaz, mert nála is apja szigorát a katonai szigor váltá fel. Ő, valamint azzal sem boldogult, ugy itt is boldogtalannak érezte magát, míg véletlen szabadulásával «sorsának rabbilinése végre megtörtött».

VALAMI A SEBÉSZETRŐL.

II.

Egy «nem szaklap» keretében lehetetlen mindama vívmányokra kiterjeszkedni, melyeket a modern sebészet ma birtokában tart: de még sem érdektelen legalább néhány kiválóbb műtétet fölemlíteni, melyeknek értékét első pillanatra beláthatja az is, a ki nem sebész.

Egész a mult évtizedekig az életre nézve legveszélyesebb műtétnek tartották a hasür megnyitását. Nem kevésbé veszélyes ez ma sem, ámde minden óvintézkedést megtéve, ma már bátran fogunk e műtétet. A has megnyitása sok esetben válik szükségessé.

Billroth tanár Bécsben oly szorgos elővizsgálatot tanúsít e műtétnél, hogy sohasem végzi azt hallgatói előtt, hanem csak barátjai legszűkebb körü társaságában. E túlvárosság nálunk feleslegesnek bizonyult, s így maguk a hallgatók is láthatják azt, a mit később ők maguk is végezni hivatják. Kovács és Tauffer tanárok klinikái nálunk a legszebb eredményeket mutatják fel e részben. A hasmegnyitás legfőbb veszélye az utóbb beálló hashártalobban fekszik, miért is főképp ennek igyekeznek sebészeink elejét venni, mikor a műtét-terem hőmérsékét lehetőleg emelik, s midőn a termet vizes ruhákkal törlik le, nehogy a szállongó gombasejték bejussanak a hasürbe, és ott hashártalobot, genyedet stb. okozzanak. Tauffer klinikáján a megjelent hallgatók szá-

Mikor a 40-es években a német színház s a redout elégett, hozzá futottam ijedten, hogy keljen fel, ég a színház. Másik oldalra fordulva tovább aludt, ezt a megjegyzést téve: «édes barátom, sorsát senki ki nem kerülheti. Színházat azért építenek, hogy elgjen; esernyőt azért veszünk, hogy ellopják. Ez a rendeltetés dolga.»

vukkal állnak jót, hogy holttetemet napok óta nem boncoztak, és intést kapnak, nehogy járkálásukkal a port és szepikumokat fölverjék. Ha azután az ily műtöttek élve hagyják el a kórdat, imádják a műtövet, a ki nekik mintegy másodikszor adta meg az életet.

Sokaknak talán túlságosnak tűnhetik fölama szigorú elővizsgálat, melyről szólottunk. De nem mulasztathjuk el megjegyezni, hogy a mai tudomány minden seb gyuladását, rohadását, úszkósodását a közelébe jutott gombáknak, baktériumoknak tulajdonítja. E baktériumok okozták Garfieldnak, az Egyesült-államok elnökének halálát, kinek lösebtől nem kezelték eléggé antiszepticze; és ily baktériumok idézték elő azt a peritífist, mely Gambettának halálát okozta.

A hasfal megnyitásánál nem kevésbé életmentő fontossága a gyakorta szükségessé váló légszomsztzés — tracheotomia. A difteritisznél, illetőleg croupnál, midőn a légut mentén lerakódott és burjánzó gombasejték és lobtermény felhalmozódása miatt a légzés csak a legnagyobb megerőltetéssel és így is csak hiányosan történik, midőn a páciens az ebből támadó szénsav-felhalmozódás folytán már-már fulladási halál által fenyegettetik, életmentőként jelen meg a sebész és a légsző fölmetszése által életet, vagy legeslegrosszabb esetben nyugodt halált biztosít a fuldoklási kinekötől eltorzult arcu szegény beteg gyermeknek.

De nemcsak a croupnál válhatik szükségessé a tracheotomia, hanem a légsző egyéb daganatainak és szűkületének is! E sorok írója jelen volt egy műtétnél, hol a bal arczfel egy daganata volt kiirtandó, mely oly terjedelmű volt, hogy átnyomva az orrt, betakarva a jobb szemet, egész a jobb fülig terjedt. Ily esetekben, midőn a műtét az orron történik, a betegét elaltatni nem lehet, s így megtörtént, hogy a beteg a műtét alatt részint a nagy fájdalom, részint a bő vérvesztés miatt élettelenül hanyatlott alá. Minden életre hívó mozgató kísérlet hiunk bizonyult. A műtév ekkor a légsző fölmetszéséhez fordult: a nyíláson át mesterségesen végeztetett egy-két légzést, és ime a tetszhalott magához tért, s a műtét rendes lefolyást ért.

Egy másik eset nem kevésbé érdekes. Egy fővárosi tanítónál ezeltől 3 évvel egy daganat folytán a légsző annyira megszűkült, hogy a légzés és beszélés csak a legnagyobb kínnal történhetett. Kóródnakra jött, hol megvizsgálatván, a légsző szűkületének oka az élet veszélyeztetése nélkül megszüntethető nem volt, s így itt is a légsző fölmetszéséhez kellett folyamodni.

Néhány hóval ezeltől az utcán találkoztunk a tanító ural, ki most a légszomsztzetbe illesztett kancsukosövön keresztül — melynek egyik vége a légszőbe, másik a szabad levegőre nyílik — veszi lélegzetét. Ha szólni akar — nagyon természetes! be kell fogni a cső külső végét, mert ellenkező esetben a tudó által szorított levegő nem is éri a hangszálakat, hanem a kanull nyílásán tud ki.

Íde vég ama szép műtét is, melyet nem régebben *Trendelenburg* bonni tanár végeztet egy ifjún, kinek orr- és szájrésében nagy daganat képződött, mely a szegény betegét fulladási és éhhalállal fenyegette. Mielőtt a főműtétet el is kezdhették volna, előbb tracheotomiát kellett tenni. Így vált lehetővé a légzés a főműtét alatt. Ez utóbbi az egész felső állkapocs levágásában (resectio) állott, föl egész a koponya-alapig és a szemüszélekgig. E sebész begyógyulván, az ifjú nemcsak hogy eltorzult arczu volt, de beszélni és enni is csak igen tökéletlenül tudott. Élelme csupán folyadékából állott; s ezt is csak nagy nehézséggel nyelhetta le. E baján *Deiffenbach* fogorvos segített, ki mesterséges állkapocsot és szájpapdot készített neki. Most már a 21 éves fiatal ember táplálékát rendesen veszi, érthetőn beszél, és arca nem rut, ugy hogy egész buzgalommal élhet hivatásának, — lévén ő bérkocsis.

Az amputációk szintén a legjobb eredményvel végeztetnek a legújabb időben, az említett vérmegszádkódási mód folytán. Legtöbbet közzönhet e körül Esmarchnak a tábori sebészet, hol e műtöttek a leggyakoribbak. Javallják e műtétet szükséges esetekben a kitűnő műtlábak és műtöttek, melyeket ma ügyes mechanikusok készítenek. Csak nem rég láttunk a Rökus-kórház sebész osztyályn egy ifjú embert,

kinek jobb karja a könyökön felül el volt vágva s azt műkar és műkéz pótolta. És e kéz oly ügyesen volt konstruálva, hogy az ifjú valószínű kaligrafus vonásokat írhatott vele.

Igen sok haladást tett az ujkori sebészet a háboru szóró lövegei, a szaporodó öngyilkosságok és párbajok következtében lött sebek kezelésében, illetve a golyó megtalálásában. Ha a lösebtől mélyebb, mintsem hogy a benne maradt golyót tapintó ujjunkkal biztosan elérhetők, szondával (kutasz) igyekezünk azt kikapartani, hogy ezután a fogóval kivessük. Ámde a szondával nem tapinthatunk elég biztosan; sokszor nem tudjuk, vajjon a lövés által lepattant valamely esontdarabot vagy a keresett golyót érintjük-e. *Kovács* tanár e célra külön készüléket szerkesztett, mely, mint tudjuk, legelső az e nemből szerkesztett gépek között, *Nelaton* golyó-keresője későbbi. A készülék egy végein horgacsokkal ellátott hosszú olló, melynek két vége sodronyok által kis villamteppel van összekötve. A két horgacs, még ha az ollót összezörítjük is, nem ér össze, így tehát a villamram meg van szakítva. De megindul az áram azonnal, mi helyt a két horgacs közé egy jól vezető anyag (fém, ólomgolyó) kerül, a mikor a megindult áram egy hangosan jelző csegetttyűt hoz működésbe. Mikor tehát e fogóval keressük a golyót, csak akkor gondolhatunk kihúzására, mikor a villamos csegetttyű már megszólalt. Az ollóval ilyenkor megszorítjuk a golyót és húzzuk kifelé, mindaddig, míg a csöngetés hallik, ha ez megszűnt: jele, hogy a villam áramlása megszűnt, a horgacsok nem érnek össze, a golyó tehát kisiklott. Ujra kell tehát kezdenünk.

Nagy lendületet nyertek újabb időben a hirneves sebészek által végeztet bordarezekciók. A mellkasban ülő daganat, vagy az ott felhalmozódott genny teljes kiirtása gyakran csak a mellkas megnyitása útján lehetséges. Bloch sebészről érkezett újabb hírek állítják, hogy ez már több kutyából és macskákból vágott ki kóros tüdőrészeket, és az állatok meggyógyultak. Most emberen szándékozik azt megkísérteni, és állítólag már kapott volna is rá egy bátor svábot, a ki gümőkóros beteg, és így hajlandó magát alávetni a veszedelmes műtétnek.

Semmi okunk kételkedni abban, hogy nem sokára megjön az idő, midőn ez irányban sem mosolyra fakasztó kísérletekkel, hanem esodálatainkat megérdemlő tényekkel állandunk szemben.

HIDAS PÁL.

JOLÁN.

ANGOL REGÉNY.

Irta BLACK WILLIAM.

HUSZONNEGYEDIK (UTOLSÓ) FEJEZET.

Ha vége jó: minden jó.

A következő év január havában, mikor a világ felerészében kőd, hó és zúzmara uralkodott, de Róma utcáin, sétányain és erkélyein verőfény mosolygott, — Winterbourne ur, s mely gyászba öltözött és még mindig halvány leánya, a hét dombra épült világáros egyik első-rangu szállójában, a Hotel du Quirinal szellős csarnokában néztek a lenn hullámozó tömeget s a jövő-menő tarka társaságot, melyben az utazók és művészek voltak túlnyomó nagy számmal. Egy kiváló franciaia festővel is ismeretséget kötöttek a többi közt, a ki Winterbourne urtól arra kért — s Jolán beleegyezésével nyert is — engedélyt, hogy egy készülődő levő oltárképe számára a szende képű angol leányt vehesse a szent szűz vázlatának mintájául s a ki ennél fogva Jolánnal gyakran beszélgetett, csak-hogy arczvonásait s kifejezését annál jobban megfigyelhesse — a miből azonban hiba volna bárminemű további következtetéseket vonni.

Winterbourne ur parlamentári barátjával, Shortlands képviselővel, folytonos levelezésben, s általa az otthoni dolgok színvonalán levén, abban egyeztek meg, hogy mielőtt a tavaszi ülésszak márcziusban megnyitnánk — a melyre Winterbourne is szándékozott beruukkolni, — Velenczében találkoznak s még egy pár hetet együtt töltenek el a gondolák városában. Jolán atyjának nem volt más célja, mint szórakozást szerezni leányának s feledtetni vele a kiál-

lott küzdelmeket, s anyja elvesztése fölötti fájaldalmát.

Winterbourne-ék bucsut véve római barátaiktól, február elején Velenczében indultak elsőknél érkeztek oda, mivel Shortlands urat valami hátráltatta az általa kiüszített találkozási határidőn túl. A Szent Márk terére néző Danieli-szállóban vetek lákást, melynek ablakából Jolán mindig láthatta az általa jól ismert galambokat, de fájdalmasan tapasztalta, hogy azok megfedekeztek róla s néhány nap kellett rá, míg a mindig nyitva levő ablakon ismét a szobába s magához birta őket édesgetni. Szerencsére az idő folyását szép és enyhe volt s apa és leánya teljes mértékben élvezhették a csatornán való csolnakázást s Velenczében időző ismerőseik (Winterbourne ur néhány parlamenti barátja) társaságát.

Egy éjjel, mikor egy holdvilágos tengeri sétából visszatértek, lakásukon találták várva várt barátjokat, Shortlands urat is, ki azon este végre megérkezett s elpusztíthatatlan jó kedélyével egészen felvillanyozta őket.

— Mi volt az a rejtélyes ügy, mely ily soká késleltetett? — kérde Winterbourne.

— Valami, a miről előre nem akartam szólni: most már megmondhatom s érdemes is beszélni róla. Vadászlatok bérletem az idei nyár-ósi idényre, — meghívjak vendégemül — All-nam-bába.

— Igazán?

— Nincs különben. Vissza kell adnom a kölesönt s számítok rá, hogy elfogadjátok. Mert remélem Jolán is szívesen fog visszatérni oda, a hol oly jó napokat töltöttünk tavaly. S mivel azt akarom, hogy a ki vendégem, igazán vendégem legyen és ne legyen semmi gondja: a háztartást is úgy rendeztem be. El vagyok látva cselédséggel, főlvigázóval, gazdasszonnyal. S talán ha Mrs. Bell megkérném, nem tagadná meg, hogy némi szükséges utmutatásokat adjon a ház berendezéséhez. Mit gondol Jolán, merjem-e?

— Oh bizonyára, — és ha akarja, szívesen írok neki s fölkerem az ön nevében.

— No, akkor bizonyosan nem fogja megtagadni. Mily szép lenne, ha az idén is ugyanazt a társaságot láthatnók tűzhelyünk körül, a melyet a mult évben! Remélem Melville Jakob is ott lesz, — nagyon megszerettem azt a fickót! S talán a lynn urfi is részt fog venni vadászatainkban.

— Nem tudom, otthon van-e? — mondá Jolán. — Ugy tudom a tengerre ment egy léha főrangú barátja yachtján. Azt hittük, itt fogjuk találni Velenczében — vagy talán Nápolyba ment.

— Arról mit sem tudok; de azt tudom, hogy a mult hetem meg Invernessben volt.

— Invernessben? Az lehetetlen!

— De való. Onnan irt nekem a bérlet ügyében.

— Ez különös, — mondá Jolán elgondolkodva. — Ugy látszik megváltoztatta szándékát s lemondott a hajózásról. Azt tudom, hogy barátja, valami lord, nem igen volt inyére — s talán hirtelen mátra gondolta magát.

A mit Jolán nem tudhatott, nem is gondolhatott: Leslievel az történt. Vasuti találkozás s együtt utazása a mindig csinos és csábító Stewart kisasszonnyal komolyabb következményekre vezetett. A leány vonakodása minden könnyelmű lépés elkövetésétől, csak annál jobban ingerelte az ifjút; s a legjobb módnak és alkalomnak találván arra, hogy családján boszut állhasson — Leslie, a helyett, hogy lord Dartown meghívására s ígérete szerint a «Juliet» re menne, miss Stewart után sietett, s őt bátyjánál fölhalván, komolyan megkerte kezét — és nem kapott kosarat.

S abban az órában, mikor Jolán Velenczében azon gondolkodott, hogy történt, hogy Leslie nincs Olaszországban, — Leslie barátunk már a szép Shena Van férje volt és sem Nápolyban, sem Invernessben, hanem Edinburg egyik előkelő szállójában, a herczeg-utczai hotelben volt fiatal nejjével s azon törte fejét, mily szavakkal adja tudtára nővéreinek és apjának a mit tett s a mit ő nagyon okos eszelekedetnek tartott, de a mit azok bizonyára nagyon ostobának fognak tartani.

E közbevetés után — mely azonban történetünknek szükséges kiegészítő része — térjünk vissza Jolánhoz. Mikor késő éjjel, Shortlands barátjoknak jó éjt kívánva, Winterbourne ur

JOLÁN. — MEGFORDULT S KEZÉT MELVILLE KARJÁRA TETTE.

és leánya a magok lakosztályába vonultak vissza, Jolán így szól:

— Papa, remélem, te elfogadod a Shortlands ur szíves meghívását s elmészsz All-nam-bába; de én jobb szeretnék nem menni oda. Ne aggódj, nem fogom azért unni magamat. Az alatt én elmaradok Londonban, vagy a hol akarod.

— S miért nem akarsz All-nam-bába jöni? — kérde apja meglepetve.

Semmi felelet.

— Azt hittem, jól érezted ott magadat, — folytatá apja, élesen tekintve leánya szemébe.

— Ugy van, — felelt a lány lesütött szemekkel s halk hangon. — Ugy hiszem, boldog voltam ott. De most nem ohajtok oda visszatérni — ha léssz oly szíves papa és nem kérded az okát.

— Kedves gyermekem, — felelt az apa komolyan, többet tudok, mint gondolod. Hadd kérjek tőled valamit. Ha Melville Jakob nőül kérne: volna-e akkor is ellenedre az All-nam-bába menel?

Jolán visszahanyatlott s arczán halálápadtságot ömlött el. De egy perc múlva erőt vett magán s mondá:

— Tudod, papa, hogy ily kérdésre nem várhatok tőlem feleletet.

— De ő megkért már, — felelt apja nyugodtan. — Ott van a levele asztalomon; már egy hónapja, vagy hat hete kaptam hozzád intézett levelét, azzal, hogy nekem alkalmasnak látszó időben adjam át. S most azt hiszem, itt az ideje. Ha például azért nem kívánsz All-nam-bába menni, mert félsz, hogy Melville-t ott találod: ime ajánlata, mely gyökeresen változtat a dolgon.

Jolán még mindig lehorgasztott fejjel s lesütött szemekkel állt s alig hallható hangon suttogá:

— És te helyeselnéd, papa?

— Én nem szölok semmit. Ez a te dolgod — egyedül te határoz benne. Egyszer elegendem ilyesmibe s az sem jól ütött ki. Csak annyit mondok, hogy a mit te határozol, akármilyen lesz, én azt helyeselni fogom.

— Nem kívánád-e inkább, hogy veled maradjak?

— Hogy is ne! Inkább nagyon is meguntalak már! — felelt apja trefára fordítva a dolgot.

Hosszu szünet következett.

— No's? — kérde Winterbourne ur, elégnek véve a leányának engedett gondolkodási időt.

Ez hozzá lépett, megcsókolta apját s égő arczát kebelére rejtve, suttogá:

— Hát elmegek veled, All-nam-bába, papa!

Ez hát el volt határozva. De mielőtt odamentek volna, először Londonba mentek, a hol a parlamenti ülésszak megkezdődött s Winterbourne-nak és Shortlandsnak el kelle foglalni helyeiket. Jolánnak is teljesült régi vágya, hogy ő is meglátogathassa az üléseket s az alsóház karzatáról szemlélhette apját a törvényhozók padjaiban, hallhatta őt beszélni — ha épen alkalom adódott rá — s hallgatta mind azt a szó-árt, a mely parlamentekben mindenütt a világon oly otthonos, s oly fárasztó és unalmas mindenkinél, a ki nem érti, vagy nem érdeklődik — mert nincs benne — a politika napi kérdései iránt. Jolán is hamar belefáradt az ülések látogatásába s örült, ha e gyermekes ábrándjától mielőbb megválhatik.

Egy este, az ülés még javában folyt, a beszélgető teremben csevegett Melville Jakabbal, ki — mióta Londonban voltak — szintén hozzájuk csatlakozott s állandó kísértője volt *Jegyesnek*. Shortlands, a pipázó szobából, szájjában égő szivarral jött ki hozzájuk s hozta a Winterbourne izenetét, hogy ha Jolán megunta az ülést, Melville tán szíves lesz hazakísérni — mivel ők a szavazás előtt nem hagyhatják oda a termet, az pedig csak ki tudja mily késő éji órára várható.

Igy a fiatal pár, egymás karába fogozva, megindult London sötét, ködös utcáin, a palace-yardi hotel felé, a hol Winterbourne-ék laktak. A megkezdett beszélgetést folytatták.

— Pélek, Jolán, — mondá Melville, — én csak arra születttem, hogy kedgyednek rossz szemleme legyek. Én küldöttem el otthonból, én tettem ki annyi szenvedésnek, fárasztó küzdelemnek, — higgye el, meglátszik rajta —

— Nem engedem, hogy így beszéljen, — felelt a leány nála egészen szokatlan erélyvel, — hogy beszélhet így, holott én éjjel-nappal halált adok azért, a mit tett. Igaz, ön küldött el otthonomból, s ha előbb is nem szerettem volna már, Melville, ezért meg kellett volna önt szeretnem. Ha tudná, ha láthatna volna, mily hálás volt szegény anyám szomorú életének azért a nyájás és vidám alkonyáért, melyet számára készítettek, — mily gyönyörrel függött szeme rajtam minden reggel, mint ragaszkodott hozzám utolsó perceim, mily boldog volt még halála is, hogy keblemen — s atyám kezét kezeiben tartva halhatott meg, és ha megmondolja, mily szomorú lett volna élete s halála, idegenek közt, azoknál az embereknél — oh, borzadok, ha csak rá is gondolok! Nem csak a magam, — az ő háláját is adom önnök jutalmul, Melville, azért a mit tett. Vagy azt hiszi, elfeledhetem valaha?

— Kegyed nagyon is nagylelkű. Én nem tettem semmit, tanácsot adni könnyű, követni nehéz. Az egész áldozat az ön volt, s ha következett belőle jó, — s hiszem, hogy igen, — az egészen az öné. Igaz, aggódtam miatta: de kegyed beváltotta reményemet; oh, bizonyos voltam benne, hogy be fogja váltani. Oh, én jól ismertem kegyedet!

— Ne szóljon. Lesz idő, s egész életem arra lesz szentelve, hogy bebizonyíthatom: nem hogy méltó vagyok önre, de hogy legalább igyekszem az lenni.

— Méltó rám? Megmondolta-e, Jolán, mit tesz az: szegény ember nevének lenni?

— Mit gondolok én azzal? Apám mindig szid takarékoságomért, fősvénygemért. Aztán ki tudja, talán ön nem is oly szegény?

— Én az vagyok s valószínűleg örökre is az maradok.

— Én jobban tudom. Talán nem is kellene szólanom, mert sirok. Tudja-e, hogy Mrs. Bell megvette Monaglent?

— Hallottam felőle. Gondoltam, hogy meg fogja venni, mielőtt eladná le-z téve. Hisz ez volt régi ábrándja a derek asszonynak.

— És ha most önnök ajánlaná fel családjá régi tulajdonát?

— Hát nem fogadnám el. Hogy is tehetném, micsoda arcczal tehetném? Ajándékot fogadni el egy idegentől?

— De neki magának nem kell; rokonai nincsenek, soha sem volt családja. Ő egyedül az ön számára váltotta vissza, vagy vette meg e birtokot. Ez volt az ő életének ábrándja; s ön oly háládatlan tudna lenni, — szétrombolná e nemes lélek egyetlen ábrándját?

— Az lehetetlen, ne beszéljünk róla. Lám, már itt is vagyunk.

Valóban a hotel előtt voltak s az üvegajtó előtti folyosó lépcsőjén állottak.

— Jó éjt, Jolánom!

Jolán megfordult s kezét a Melville karjára tette.

— Ön mindig azt mondta, az asszonyok kiviszik a mit akarnak. Igaz ez?

— Félek.

— És ha két asszony egyesül egy férfi ellen: hiszi-e, hogy az az egy férfi ellentállhasson? Gondolja csak el. Mrs. Bell tulajdonosa Monaglennek s a birtokba vétel ünnepélyére meghívja barátait. Arra a napra elkerjük Leslie Archiból Donald erdmestert a dudájával. Mind együtt vagyunk már, — még csak önt várjuk. Ön késik, de végre megérkezik. Mit gondol,

könyvtár, melyben a világ összes parlamentjeinek kiadványai csaknem teljes számmal megvoltak, egészen megsemmisült. Butorokban es gyűjteményekben általában mintegy 3 millió kár esett. Megmaradtak az előzői termek s az épületnek az a része, hol a szenátus ülésez, bár ennek mellékhelyiségei is elpusztultak részben. A tűznél két tűzoltó elveszett s többen súlyos sebet kaptak.

A palota, melynek nagy része ily szomorú véget ért, Brüsszel híres kertjének, a «Royal Park»-nak északi oldalán fekvő, a Rue de la Loi nevű utcában, szemközt a királyi palotával. Az épületet a múlt században készíttette a brabanti képviselők számára Mária Terézia királynőnk, kinek birodalmához tartozott ekkor Belgium. Ugyane palotában volt 1817-től 1830-ig a kormányzóház. 1820-ban már egyszer szintén nagy tűz fenyegette s jelentékeny része odaégett, de azt Guimard nevű építész eredeti tervei alapján kiegészítették. Az épület, kissé ódon-szerű jellege daczára, igen szép volt. Főbejárása fölött Godecharles csinos reliefjei voltak, melyek az igazságszolgáltatást ábrázolták. A csar-

deti jelmezben. Az egész darabban csak az egy Orestes a jelentékenyebb férfi szerep s ennek női személyesítője is ügyesen ábrázolta ez alakot.

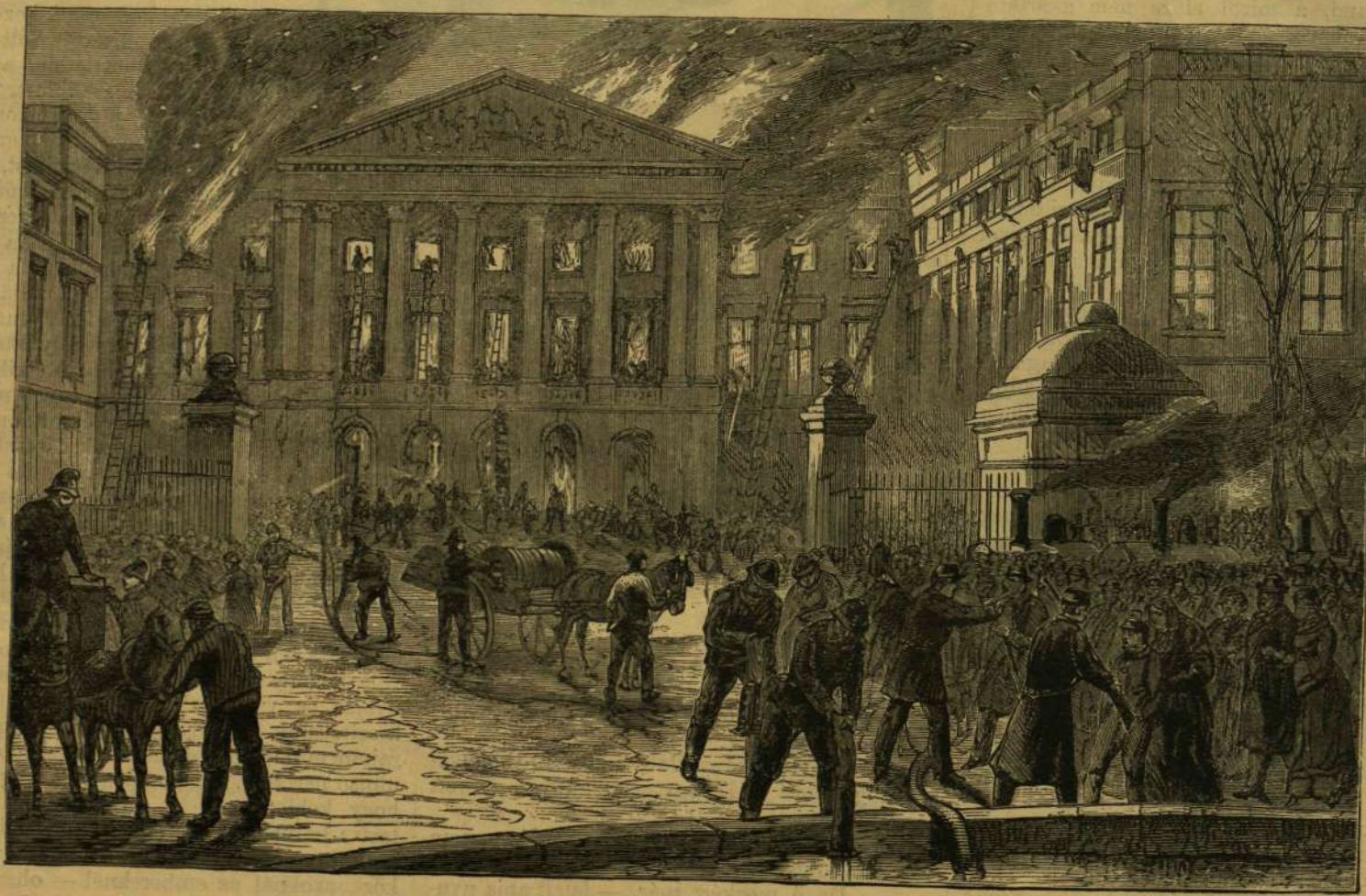
* A Niagara-vizesés erejéről az Egyesült-Államok mérnöki hivatala kiszámította, hogy minden percben 285,000 köbméter víz es k le 61 méter magasságból s az ez által kifejtett erő három millió lóerőnek felel meg, mely elegendő volna kétszáz millió ember ipar-szükségletei számára. Most, a villamos erő átvitelének tökélesbülése mellett, ez óriási hidraulikus erőt is akarják használni.

* Gyönyörű arany gömböt hoztak Angliába Transvaalból. Körülbelül oly nagy, mint egy tyuktojás, feltűnően tiszta színű s hozzávetőleg 920 ezred-része tiszta arany.

* A táviró-huzalnak egyidejűleg telefon gyanánti használatát, Rysselbergh mérnök találmánya szerint Amsterdam es Haarlem között kísérlették meg először, s mivel kitűnően sikerült, a forgalomnak is átadták.

* A Montblanc hegyet a most lefolyt évben 81 turista mászta meg 52 folmenettel, kilenc esetben hölgyek is voltak a társaságban.

* Oriási gyalogversenyt kezdett meg nemrég két amerikai férfi. Guerrero es Federmayer nevű. San-Franciskóból indultak New-Yorkba. A körülbe-

A BRÜSSZELI ORSZÁGHÁZ ÉGÉSE.

micsoda dallal fogja önt a Donald dudája fogadni? Nem azzal-e:

„Isten hozott lakodban,
Légy üdvöz otthonodban!”

(Vége.)

Angolból

Szász KÁROLY.

AZ ORSZÁGHÁZ ÉGÉSE BRÜSSZELBEN.

A belgák fővárosában december 6-án nevezetes tüzeset fordult elő: a «nemzeti palota», egyike Brüsszel legtekintélyesebb épületeinek, hol az 1830-ki forradalom, tehát a modern Belgium megalapítása óta a szenátus s a képviselőtestület ülésezni szokott, a lángok áldozata lett. Még nevezetesebb, hogy a tűz delután öt órakor, épen a képviselők ülésezése alatt ütött ki. Természetesen rögtön fölfüggesztették az ülést, de senki sem hitte a bajt nagyon komolyának. Nem sejtették, hogy a tűz, mely az épület kupolájában elhelyezett gáztartónál gyuladt ki, veszélyes. De a szellőztető készülékeken gyorsan csapott ki a láng, a kívül uralkodó erős szél által fokozva. A tűzoltók gyorsan megjelentek, de már a lángokon nem voltak képesek éjjelig erőt venni. Az épület nagy része megsemmisült. A képviselőház ülésterméből alig maradt meg egyéb, mint I. Lipót király márványszobra; a 125,000 kötetre menő híres

nokot, mely a közönség számára nyitva volt, négy allegóriai alak díszítette: a szabadság, vallás, társulás s oktatás. E csarnokból nyílt a bejárás, jobbfelé a képviselők, balfelé pedig a szenátus termébe. A belső részek díszítése pompás volt, leghíresebbek Gallait nagynevű belga festő falfestményei, a szenátus tanácskozó termében. A negyven kép közül, melyek bizonyos tekintetben a modern festészet uttörői s így műtörténelmileg is igen nevezetesek, csak 8 maradt meg. Wappers híres képe: «Az orániai herceg Waterloónál», kezdetben sértetlen maradt, de a kupola beomlásakor teljesen elpusztult. A nevezetes épületet természetesen újra helyreállították.

EGYVELEG.

* A napfogatkozás hatásáról féléve, II. Frigyes homburgi őrgróf 1699-ben körrendeletet adott ki, hogy alattvalói már a napfogatkozás előtt való napon s azután néhány napon át otthon tartsák a barmokat, szerezzenek be elegendő takarmányt, zárják el jól az istállók ajtóit s ablakait, fedjék be a kutakat, pinczékét s raktárakat, «nehogy a rossz levegő beférkőzzék és megmérgezze azokat s így különféle betegségeket hozzon létre.»

* Sophokles «Elektra» című színművét adták elő Girton Collegeban, Cambridge mellett, az intézetben tanuló nőnövendékek, görög nyelven s ere-

lől 3800 angol mérföldet tevő utat 4—5 hónap alatt hiszik megtenni. A melyik közülök előbb ér New-Yorkba, a «New-York Herald» szerkesztőségébe, az 2000 dollár jutalmat nyer.

* Különös új vallásos mozgalom ért véget Oroszországban a törvényszék előtt. Egy Serafin nevű muszka pap mult évben külön felekezetet alkotott, melyek tagjai hitközségük jelűl hajukat levágták s a papnak adták át. Kisült, hogy a pap testvére Sz.-Pétervárt borbély s a pap hozzá küldte titokban a levágott fürtöket, egy részét pedig Angliában s Franciaországban értékesítette. Az elfogott muszka papot család miatt börtönbe zárták s a serafinovszki felekezet erre feloszlott.

* Salamon templomát terveli ismét fölépíteni egy amerikai társaság. Tizenhárom lelkes ember utazott Jeruzsálembe, jelentékeny összeget vevé magukkal, hogy a tervet megvalósíthassák.

* Érdekes pör. Egy berlini szép nő bepanaszolt egy kereskedőt, hogy arczképét bajusszal es rendkívül sűrű szemöldökkel állította kirakatába. A tárgyalásnál kisült, hogy legalább gonosz szándék nem fordult elő. Egy csodateremtő szer föltalálója akarta képben bemutatni, hogy titkos szere a szép nemnél gyakran kellemetlen helyen mutatkozó szőröket hogyan tünteti el, e végett véletlenül a vádló kissaszony fényképét választotta ki s megrendelte, hogy a példányok felére bajuszt es erős szemöldököt rajzoljanak. Az államügyész udvariasan elfogadta a panaszt s a fényképet száz mázsa pénzre ítélt, szigorúan megintván, hogy ezenbe nem használjon arczképeket reklam-célokra.

HENRI MARTIN.

Egy nagyhirű tudós halálát jelentik Párisból, kinek nevét ugyan többször volt alkalom hallani, mint Magyarország barátját, s ki a magyar írók es művészek társaságának mult nyári kirándulása alkalmával is egyik elnöke volt ama bizottságnak, mely Párisban honfirtársaink fogadására alakult. A kik akkor látták a kedves, jószágos arczu öreg urat, s hallották biztatását, mely szerint nem sokára meg fogja látogatni ifju fővárosunkat, megilletődvé fognak értesülni a szomorú hírről, mely a tudományok oly érzékeny veszteségét jelenti. A francia köz-ársaság elnöke, a mint a grászsesetről értesült, azonnal levelet irt a megboldogult fiának, a «honszeretet megtestesülésének» nevezvén a megboldogultat, kinek szívében melegen lüktetett minden nemes eszme.

Henri Martin, ki 1810-ben St.-Quentinben született, zajtalanul, szerényen kezdte meg azt a pályát, melyen halhatatlan nevet vívott ki magának. Mondhatni, a nélkül vált tudóssá, hogy azt föltette volna magában. Kezdetben sem a történelemmel, sem a politikával nem foglalkozott, sem írártok valami különös hajlamot nem érzett. Az 1830-ki forradalom idején jegyzőségét volt Párisban, mert atyja, maga is törvényszéki tanácsos, a közjegyzői nyugalmas pályára szánta fiát. A száraz hivatali teendőktől főnmaradt idejét a fiatal ember különféle irodalmi szórakozásra fordítá. Davin Félix, ifjukori barátjával közösen több regényt irt álnev alatt, melyekben határozottan a romantikus iskolához csatlakozott. Ez időben megjelent költeményei is nem közönséges erélyről es érzelemről tesznek tanúságot.

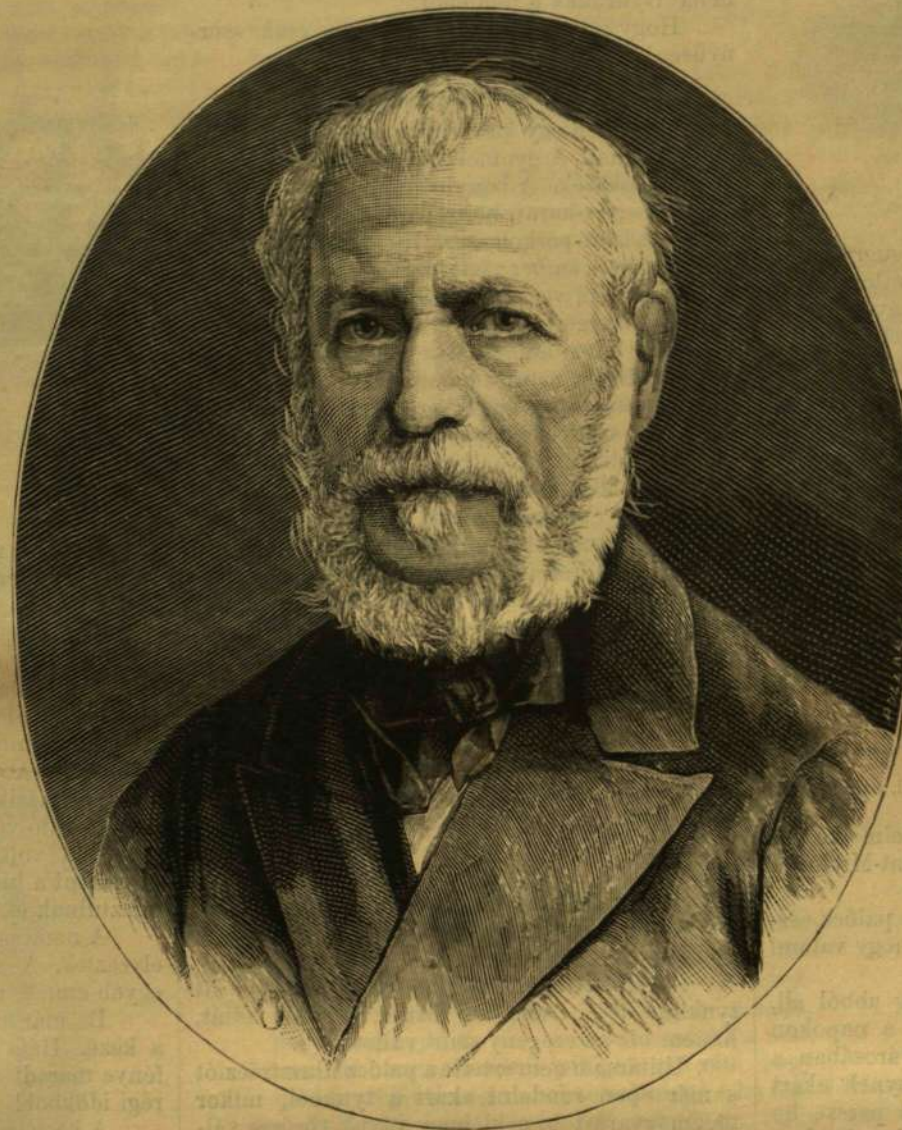
Később már a saját neve alatt adott ki regényeket, melyekben, kivált a «la Vieille Froude» es «Le libelle» címűekben már fölismerni a szerző előszeretettét a történeti anyag iránt. De a vers- es regényíróból, mondhatni, csak a véletlen csinált historikus. Lacroix Pállal szövetkezett egy gyűjteményes munka kiadására, mely kivonatokat volt tartalmazandó az összes francia történeszek irataiból. Társa az első kötet megjelenése után a vállalatól visszavonult, s ekkor történt, hogy Henri Martin mintegy kényszerre lón a francia történelem forrásainak tanulmányozására adni magát. Kezdte mint kompilátor, de e munkája közben lassanként mindinkább uralkodni kezdett a roppant anyag fölött, ugy hogy hozzá foghatott az önálló történeti műnek írásához.

Negyven esztendő alatt háromszor dolgozta föl a gyűjtött anyagot, mindig újabb toldalékokkal es bővítésekkel. Előadása nem oly festői, mint a nagy Thierryé, nem oly drámai, mint Micheleté; de meggyőződésének benső, nagy ereje mindenütt fölismerhető művein, melyek félreismerhetetlenül magokon viselik az önálló gondolkodású szellem bélyegét, s hazafias érzü-

letétől keresztülhatva, nagy művét nemzeti kincséé teszik.

Midőn történeti forrástanulmányait megkezdé, az északi francia klíma mystikus hajlamu gyermekét először is a druidák titkos világa, az ő gallus vallás ragadta meg. Élénk képzelete nem érte be vele, hogy a druidák korának gyér historiai emlékeit földolgozza s a római es keresztény kor előtti Franciaország állam-vallását nagy bölcséleti rendszerré egészítse ki. Az ő «Druidananie»-ja tanúságot tesz arról, hogy maga is hitte ama doktrínákat, melyeknek historikus lón s különösen a lélek ama vándorlásának tanát, mely szerint az a földi élet után egy nagyobb, fejlettebb égi testben kezd új életet, sokkal tökéletesebb alakban, mint e földön s így halad folyton tovább a tökéletesség felé.

Reynaud «Ciel et Terre» című munkáját,

HENRI MARTIN.

a druida-kor e bibliáját a római kuria is az eltiltandó könyvek közé sorozta. Henri Martin tehát csak egész csendben vallotta e tant, minden feltűnés es arra való törekvés nélkül, hogy azt másoknak is föltolja. Így menekült meg a neveltség válastól, a mi az ily excentricizálásoknak rendes átka szokott lenni. Sőt a kelta hit igazságáról táplált erős meggyőződése nagy fáradsággal követett életéjélt még mások előtt is tisztelt tárgyává tudta tenni. Martin, a ki a történetbe vágó minden eddig írott adalékot fölhasznál s a maga kutatásaival kibővített, bámulatos egységét tudott kölcsönözni művének, nem hanyagolván el sem hazája művelődéstörténetét, sem az eszmék történeti fejlődését.

Az ő gall es kelta egyház történetének lelkes megírása ama korban, melyben a romantikus irány virágozni kezdett, rendkívüli rokonszenvre talált. Ő volt az, a ki ezt az eddig

barbárnak tekintett korszakot népszerűvé, nemzetivé tette, s a nép verébe oltotta. Vercingetorixból ő csinált nemzeti hőst s az ő klasszikus leírása ez «utolsó gallusról» volt kiindulási pontja egy még ma is tartó kultusz-tragédiának. Julius Caesar eme legyőzőjének, majd áldozatának alakja ugyanolyanná lett, mint Németországban Arminiusé, a Varrus legyőzője. A költemények minden műfaja tárgyává vette a nemzeti hőst s III. Napoleon még azt a helyet is pontosan hitte meghatározni, a hol az alesiai csata vívott s oda Vercingetorixnak egy kolosszális szobrát állította föl az Alice-Saint-Reine-i fensíkon. Azóta minden évi kiállításon ott szerepelnek a Vercingetorix, a druidák, a régi gallok szobrai, a későbbi szabadsághősök szobraival egy sorban.

Husz kötetre terjedő, Franciaország multját tárgyzó nagy történeti munkáját, mely később népies es az ifjuság számára illusztrációkkal öszített számtalan kiadásokban is megjelent, 1837 es 1854 között irta meg, minden megjelenő újabb kötetel gyarapítván hírnevét, dícsőségét. A sok rendbeli kiüntetések után, melyekben munkái részesültek, 1856-ban a francia akadémia tagja lett, elfoglalván a Thierry halálával megürült széket. «De la France, de son génie et de ses destinées» című, 1847-ben megjelent műve a legtanulmányosabbak egyike. 1859-ben megírta Velence utolsó diktátorának, az 1857-ben elhunyt Manin Dánielnek történetét, oly lelkesen, oly megragadó módon, hogy ez iratot Olaszország szabadságaért mondott védbeszédnek, Solferino es Magenta bejelentésének nevezték. 1861-ben megjelent műve, «Francia- es Olaszország egységéről», ugyanazt az alapeszmét tárgyalja. 1863-ban «Oroszország es a moszkoviták» című könyvében a nemzetiségi eszme következményeit fejtegeti a lengyelek szabadságtörekvéseire. 1866-ban «Oroszország es Európa» cím alatt valóságos kiáltvány-szerű munkát adott ki, ösz-

szetartásra híván föl Európát a kozák-uralom törekvései ellen.

Henri Martin politikai pályája sokkal későbbi, mint történetírói hírneve. A februári forradalom után Carnot, akkori ideiglenes köztársasági miniszter a köztársasági tanács tagjává, a Sorbonne-egyetemen a jelenkori történelem tanárává nevezte ki. De a közbejött reakcionárius áramlat miatt lemondott ez állásáról s csak 1870. szept. 4-ikén vállalt ismét közhivatalt, a midőn a 16-ik kerület mairje lett. 1871-ben egyszerre két kerület választotta képviselőjévé. A kom-műn uralma alatt a békéletésnek vala híve s hirlapi cikkekkel is ellene dolgozott a polgárháboru kitörésének. Párisba csak a versaillesi sereg bevonulása után tért vissza, mikor ismét elfoglalta maire-i állását. A nemzetgyűlésben a republikánus párthoz tartozott, s mint ilyen lón 1876-ban választott tagja a szenátusnak. Aggkorának terhét egész e hó 14-én bekö-

vetkezett haláláig ifjú ruganyossággal viselte. Élethosszán megválasztott elnöke volt a francia «erény-szövetkezetnek» és «hazafias ligának». Irodalmi tevékenysége több leginkább publicisztikai foglalkozásból s néhány alkalmi beszédből állott, melyekből egy sokaknak lesz jó emlékeztetőben hazánkfiai között is, az t. i., melyet ő a Hotel Continentalban a múlt nyáron tartott banquet alkalmával a magyar és francia nemzet közti rokonszenvről mondott.

UTAZÁS PALÓCZORSZÁGBAN.*

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

5. Nás Gyurkó.

Nás Gyurkó sírja.

A lankás oldalon egyszerre legrázták a hintóról, leányok, legények, s mint valami szárnyas madarak szétrébentek s egyenesen a nyárfa alá, hol egy kis halom domborodik.

— Nás Gyurkó! — kiáltották. — A mi Gyurikánk!

Hiába hittuk vissza, hogy lerajzoljuk. Kivált a Hankát, kinek szép szláv típusu arca nagyon beillett volna terveimbe. Lengyel hercegnővé akartam őt tenni, s férjhez adni egy görög királyhoz — a jövő beszélyemben. Kis ostoba! Elrontotta a szerencsét.

Megállítottam kocscinkat s megnéztük magunk is a halmot, mely alatt egy tót, egy földi-jök alusza örök álmát, sőt le is rajzoltuk a csinos helyet, a kőbe karcolt felirattal egytemben.

Itt nyugszik az Urban Sztruhár György nevű tót. Meghalt minálunk, mivel hogy Liptó-Szent-Miklóson született.

Ezen kövecskét emeltük az arató-részből, a mi maradt. Anno 1873.

Micsoda bolond beszéd ez? elmélkedém magamban. Itt halt meg, mert Szent-Miklóson született!

De mindjárt gondoltam, hogy a palócz észjárás nem logikátlan egészen. Kell hogy valami nyitja legyen.

Ki is sült aztán, hogy a dolog abból áll, miszerint Sztruhár György azokon a napokon halt meg 1873-ban, midőn szülővárosában a kolera dult. Ennek a nevezetes ténynek akart adni kifejezést a feliratkészítő. Mert persze ha valahol Rima-Brézón talál születni a boldog-talan, még mai napig is gabonát csépelne a palócz szerükön...

A nagy kocsi is odaért lassanként a karavánal együtt. Mindnyájan leköszölődtek s körülállták a szent-miklósi ember sírját.

Az asszonyok letérdeltek. Egy tőporódott anyóka füvet szakított le róla és a kebelébe eresztette.

— Elviszem a hugodnak, Gyurka fiam, — mondá s a lecsuzzott apró köveket visszaillesztette a dombhoz.

— Derék ember volt! — szólt a szekeres, megigazítva fésűjét hátul. — Én hoztam ide. Biz' isten inkább ingyen vittem volna haza, mintsem örökre itt maradjon.

— Hó, hó! De hires verekedő volt, — sóhajtott fel egy termetes tót, nagy kalapját meglóbázva maga körül, hogy a döngő méheket elkergesse. — Egyszer úgy földhöz ütött, hogy alig birtam feltápaszkodni.

— Hó, hát ha épen épen... — Aha! Ha mondom épenéppel olyan kákabélűek az urak, iszen foghatok ám én halat is ha szeretik...

— Halat? Bravó! És hol fogja itt a halat? — Hol? A kertemben, a halastóban. — Hát az is van? — kiáltam csodálkozva. — Már hogy ne volna, — mondá Barkó öntelten.

No, hanem erre aztán fel is ugrott az én piktorom egyszeribe, mert egyetlen alkalmat sem akart elmulasztani, a hol a természet szép-

— De a halál mégis erősebb vala nálánál. Hja, hja...

Egy fiatalabb asszony egészen neki érzékenyül s elkezdett zokogni:

— Látod, látod, minek jöttél ide idegen, pogány országba? Országut mellé kitétek, temetőbe-be nem vettek. Otthon megélhettél volna holtig! A Csepcesan Matvej felület szántott el tavaly a földedből... A Csepcesan Matvej, hiszen jól ösmerted... A feleséged is veri a nagyobbik gyereket, a te töled valót...

S aztán rendre elpanaszolják neki, mi minden történt azóta otthon... minden.

Anka a szoknya galandból leszakít egy darabot s odaakasztja a köre, a szép Hanka előkeresi a nagy kocsiiban a butykosat, a melyben az utraváló ivó vizük van s végig önti vele a horpadozó dombot.

A barna palócz földszomjasan megiszsa a mi a repedéseken át be nem folyik hozzá s a haragos füvek elkezednek a szegény tót sírján vidáman mosolyogni.

A tót kocsi pedig gurul lassanként odább-odább, a híres Mikulás felé — hol a Csepcesan Matyás egy felület szántott el ennek a szegény néhai Gyurúnak a földjéből.

Hogy milyen gazember, mégis csak szörnyiség!

6. A csodálatos halastó.

Utközben egy kis faluban ebédeltünk, úgy a hogy lehet. A gyomorhurutól ott nincs fogalma senkinek. A konyha csak vasgömrokat ismer. Sertés-karaj, bőrs sertés, sonka, sertés-kotlett, sertés-pörkölt, stb. Ha a szép tehetségű Noé palócz ember lett volna, egyéb állatot hihetőleg nem vesz be a bárkába. S az milyen nagyfontosságú aktuális változott volna át a mai napokra! Meg lenne oldva vele a zsidó-kérdés: az orthodoxok nem tudnának mit enni.

A koresmáros jó kinézésű magyar ember, valóságos szenvedélye a vendéglátás. Ha nincs fizető vendég az «ivó»-ban, hi magának ingyen vendéget. Mert azt mondja, hogy egész életén át részeg emberek között lévén, ezeket úgy megszokta, úgy eltanulta az észjárásukat, hogy a józan emberek iránt bizonyos ideges szánalmat érez s ezek olyan különöseknek, visszataszítóknak látszanak előtte, mintha viaszból volnának, nem is tud velők beszélni. A feleségétől is azért vált el, mert nem ivott. Egy szóval, hogy társasága legyen, minden este praeparál magának néhány embert, akármibe kerül is.

Mialatt a foglalkozása folytán átszűrte életnézetét Barkó ur előlatta, nagyon sajnálkozott, hogy az étlapja nem tetszik. Meg is tudakozta megütközve, milyen országból szakadtunk ide?

— Én magam erre a tájakra volnék való. Öszülő fejt meg is csóvalta s mélyen elgondolkozott.

— Hiszen kérem volna itt, volna ám itt tyukhus is... meg is főztük az isten adtát, hanem biz az szegény szint vallott.

Utítársam nem értette a palócz illusztrációt s már épen rendelni akart a tyukból, mikor megmagyaráztam neki, hogy a tyuk vörössé változott boltteste a színvallás, a mellett, hogy nem rendes halállal mult ki.

— Ámbár, — mondá a leves után jóakaratalag, — ha épen, épen...

Szórakozottan felvette tányérom mellől a késemet s elkezdte vele a körmeit vagdosni.

— Nini, mit csinál a késemmel koresmáros ur?

A legtermészetesebb hangon viszonzá: — Röviditem magamat. Ez a bolond köröm az, a melyik megöng magától, se öntözni nem kell, se megkapálni. Higgyék meg urak, hogy az egész teremtségből csak a köröm van kifundálva okosan... Beesütemre mondom, hogy csak a köröm... miről is beszéltünk csak?

— Hogy hát ha épen épen... — Aha! Ha mondom épenéppel olyan kákabélűek az urak, iszen foghatok ám én halat is ha szeretik...

— Halat? Bravó! És hol fogja itt a halat? — Hol? A kertemben, a halastóban. — Hát az is van? — kiáltam csodálkozva. — Már hogy ne volna, — mondá Barkó öntelten.

No, hanem erre aztán fel is ugrott az én piktorom egyszeribe, mert egyetlen alkalmat sem akart elmulasztani, a hol a természet szép-

segeiben gyönyörködhetett. Egy halastó a tündér Palóczországban. Elő azzal a vázlat könyvvél a kufferből!

— Minek az a könyvecske? szólt Barkó ur kifelé indulva.

— Arra, hogy le akarom rajzolni. — Mit? A halat? — Dehogy! A halastavat. — Hát idehosszassam? — kérde Barkó ur. — Mit? A halat? — Ej dehogy! A halastavat. — De istenen, miféle halastó lehet az?

Hát az bizony olyan halastó volt, hogy Barkó uram beásva a porhanyós kerti földbe egy háromakos hordócskát s abba beleeregetett tavasszal egy csomó hitvány halat, hadd gyarapodjanak, szaporodjanak ott, ha ráérnek, a szentlélek nevében.

S azok meg is nőttek ott unalmukban akkorakra, hogy — mint Barkó uram mondá — ma már az Atlanti-tengernek se derogálnának.

7. A Pakas.

Leirtam már flóránkat, halastavunkat, erdeinket, hanem micsoda ez mind — a Pakas nélkül?

A Pakas, — a Gilagó banda utolsó tagja. Nagy firma ez — a multból, nagy tradíciókkal. Gilagóék muzsikáján rakta a nagyanyánk az első csárdást, meg az előkelő menettet. E mellett nőttek fel, szegényedtek el apáink is. A vonó kiesett hebe-hóba az egyik vagy a másik moré kezéből, de a banda, az örökké való volt.

Oda volt növe a tekintetes vármegyéhez, úgy, mint a himes tulipán a ködmönhöz: együtt pusztulnak el.

A nemesség odalett, elzüllött, Gilagóék is elveszték. A százados névből nincs ma már egyéb emlék, mint a Pakas.

De már az se tud muzsikálni. Öreg, reszket a keze. Háta megörbült. Csak a szeméinek fénye maradt meg. Az utolsó fény, azokból a régi időkbel!

A kastélyok még ott állnak a palócz falvakban, hanem már nagyon kopottak. Némelyiknek a fedelén becsurog az eső is. Másokról ellenben levakarták a czimereket.

A fényes nevek is megvannak még, de mit ér az, ha a névnapok nincsenek meg többé. Hej, pedig valamikor de sokat jövedelmeztek!

Barkó ur halastava.

7. A Pakas.

Leirtam már flóránkat, halastavunkat, erdeinket, hanem micsoda ez mind — a Pakas nélkül?

A Pakas, — a Gilagó banda utolsó tagja. Nagy firma ez — a multból, nagy tradíciókkal. Gilagóék muzsikáján rakta a nagyanyánk az első csárdást, meg az előkelő menettet. E mellett nőttek fel, szegényedtek el apáink is. A vonó kiesett hebe-hóba az egyik vagy a másik moré kezéből, de a banda, az örökké való volt.

Oda volt növe a tekintetes vármegyéhez, úgy, mint a himes tulipán a ködmönhöz: együtt pusztulnak el.

A nemesség odalett, elzüllött, Gilagóék is elveszték. A százados névből nincs ma már egyéb emlék, mint a Pakas.

De már az se tud muzsikálni. Öreg, reszket a keze. Háta megörbült. Csak a szeméinek fénye maradt meg. Az utolsó fény, azokból a régi időkbel!

A kastélyok még ott állnak a palócz falvakban, hanem már nagyon kopottak. Némelyiknek a fedelén becsurog az eső is. Másokról ellenben levakarták a czimereket.

A fényes nevek is megvannak még, de mit ér az, ha a névnapok nincsenek meg többé. Hej, pedig valamikor de sokat jövedelmeztek!

Talán a kalendárium változott meg! Talán a pap kereszteli el rosszul az embereket?

Vagy hogy mindig így volt — csak a vén Pakas álmódott valami bolondot valamikor? S most aztán a gyengülő észével igaznak azt tartja.

Falurul falura kőborog, nem muzsikál már, hanem énekel. Nincsen valami különös jó hangja, de ha egyszer olyan a divat, hogy többet jövedelmez az ének, mint a nóta. (Többet a rossz hang, mint a jó hang.) — Aztán nem énekel ő valami trillás operákat, nem sok kell az ő mesterségéhez, csak a miatványkót kell megnyujtani egy kicsit az ajtóküszöbökön... ennyi az egész.

A muzsikaszerező földi urak szétveszték, odafordult hát ahhoz, a ki még megmaradt, — a mennyei urhoz, a minő annak tetszik — t. i. zsolnárokkal.

Hanem iszen rossz csere volt az! Nem dob ám az tizforintos bankót a zsolnároktól.

Igaz, hogy Pakas se őszinte hive. Nem tud a cigány jó koldus lenni: túlságosan komoly hivatal az neki.

Istentelenül csunya históriába keveredett. Restelte is, hogy ilyenkor látom viszont a nó-tárius urnál, ki igazságot tézen fölötté.

Hát úgy volt az, hogy egy szegény özevgy asszonnyal vagyon szállása: a hol a kocsisziben huzza meg magát éjszakára az apró baromfi-állatokkal — ha eső van. Ha pediglen eső nincs, akkor csak kívül marad a szent Jánoska szobra alatt, mivelhogy a szobor épen az özevgy Ráczné háza előtt áll vala. Jó hely az ott, egész komótosan segíthet onnan éjjel a kutyának, vigyázni az özevgy háztájára. Mert olyan segéd-kutyaféle ő éjjel a Ráczné asszonnyal portáján, a miért sokszor kijut neki egy kis meleg étel is... kivált mióta a kutyá beteges s tulajdonképen ő van előléptetve a helyére.

Hanem a mult heti esőzések alkalmával ott bent hált, s hogy, hogy nem, egy szép reggelen azon vette magát észre Ráczné asszonnyal, hogy egy köcsög finom tejféle oda van. Épen kópülni akart delutánra.

Hová lett, háová lett, keresi mindenki... hát uram fia egyszer csak észre veszik a falubeliek, hogy a szent Jánosnak tejfőlé s szája.

A bizony, esed eset... A szent Jánoska megetté a Ráczné tejfőlet. Válgék egészségére szegénykének.

Tele lett a falu a nagy hirrel. Vén asszonyok oda zarándokolának a torkos szoborhoz s unisono konstatálták, hogy hiszen meg is éhezhetett már, kilenczven esztendő óta.

Ebben azután az ajtatos Ráczné asszonnyal is megnyugodott, kivált midőn este előkerült a Pakas s elbeszélte, hogy ő maga is hallotta mult éjszaka, milyen jóüzien csamesogott szent Jánoska.

Csak a nó-tárius uram fogta fel a dolgot máskepen s a szegény vén Pakast gyanusította a tejfől-dologgal.

Ösmer-e még Filesik bácsi?

E hangra kapkodni kezd ősz fejével: «Hogy ne, hogy ne!» Mialatt kezeivel idegesen nyomkodja homlokát s állat, mely nem igen lehetett beretválva vagy hete, úgy hogy a serte szinte csikorgott keze alatt. «Igen, igen... hol is csak? Ah! no...» s arczát egyszerre elönté a nyájas öröm. «Terिंगette hiszen a tekintetes öcsém uram az! No már ez mégis csak valami.»

Eljöttem, régen nem láttam. Ez a barátom itt, piktor Pestről.

Filesik aggodalomteljesen pillantott a bemutatott úri ember cipőire (nem szerette, ha munkát hoznak neki), de látván, hogy azok jó karban vannak, újra kiderült a homloka.

— No az derek, hogy el tetszett jönni. S könyökével törült le a fürgen egy székét.

— Hogy van, hogy bátyó? Jól érzi magát, mi?

— Hát csak maradhatós a világráása, maradhatós. Ámbátor öreg embernek sehogya se jó. Köszyény gyötör kezemben, lábamban, úgy meg-hasogtat néha, hogy ordítok s még csak egy inasom sines, a kin ilyenkor a dühömöt kitölt-hetném.

— Olyan rosszul megy a mesterség? — Bomojlon meg, örökké alkalmatlankodnak vele. Pedig nem ér semmit, becsületemre mondom. Váltig korholom az embereket: hát nem bírjátok egyebüvé vinni a hitvány lábbelitet, hát nincs már más csizmadia a világon, hogy mindnyájan én rám szorultok? De nem használ kérem. Valami pikkjók van rám, hogy erőnek erejével engem rohannak meg! s ha már a nyakamra hozzák, meg kell csinálnom, mert ha nem, rám fogják, hogy felhagytam a mesterségemmel... Ez pedig mégis csak resteli az ember. Gyülölöm az embereket tisz öcsém uram! s mégis én varrjak nekik csizmát? Hát nem fátnam ez?

— Az a. De tudja-e, miért jöttem? — Csak nem talán... izé... kérdé fé-léken s zavarral tekintett végig most már az én lábbelimen.

— Le akarja a barátom rajzolni. — Engem? ... Mosolygott s lopva megsodorintotta tömött ősz bajuszát. — Csak nem tán?

— Önt bizony, — felelte utítársam udvariasan.

— Nincs már nekem szeretőm, — szólt szemérmesen és huzódzva.

— Könyvbe akarjuk kiadni. — Könyvbe? Mire való volnék én a könyvbe. Ugyan ne figurázzanak az urak!

— Annak pedig meg kell lenni Filesik bácsi. Egymásután! Gyürkőztek neki, egy fél-órátig miért ne ilhette vesztet, míg lerajzolják. Filesik a fejt vakarta.

— Hej de furcsa egy dolog. Szeretném, ha elmaradhatna valahogy. Nem nekem való az már! Ejnye, ejnye! ...

Kétségbeesetten nézett rám, alig birtam magamat visszatartani a nevetéstől.

8. Látogatás Filesik Istvánnál.

Nem lenne teljes az «Utazás Palóczországban», ha a Vasárnapi Ujságnak még külön el nem beszélném a látogatásunkat Filesik István urannál, a miből kiteszik, hogy ő kegyelme

nem valami képzelt alak, a minőt a költők szoktak kigondolni, hanem valóságos eleven csizmadia, a ki huszonkét forint állami adót fizet és hat forint községi pótlékot, a csoltói 116. sz. telekjegyzőkönyvben foglalt belső telek, ház és más ingatlanok feleben.

Lusta ember, tele van örökös panaszszal, épen a miatt a huszonkét és hat forint miatt; azt mondja, nem terem a föld a revoluczió óta, megbicsaklott, mióta muszka katonák lovai megtaposták, a mesterség is rosszul megy, lehetetlen megélni.

Pedig a mesterség menne valahogy, de Filesik nem igen megy utána.

Kis házikóban lakik a falu legközepén, az udvarán kut van, de se kávája nincs, se gemje, csak kövek vannak körülötte s elég aláhajolni a vödörrel, hogy meríteni lehessen belőle.

Mindjárt a kút mellett barnállik a szemétdomb: itt áll az már növekedőben vagy ötven év óta, a mit a szobából kisépörnek, rongydarab, elnyűtt seprő, fazékeserepek, csizmasaríkok s talpak nagy halmaza. Sok, régen erős lábnak a hüvelye!

«Maga az isten csizmadiaja» ott benn pi-pázgat az ócska griffmadaras ládán elterülve s nagy kelletlenül fordul meg, a mint belépünk hozzá.

«Hogy van, hogy bátyó? Jól érzi magát, mi?»

«Hát csak maradhatós a világráása, maradhatós. Ámbátor öreg embernek sehogya se jó. Köszyény gyötör kezemben, lábamban, úgy meg-hasogtat néha, hogy ordítok s még csak egy inasom sines, a kin ilyenkor a dühömöt kitölt-hetném.»

«Terिंगette hiszen a tekintetes öcsém uram az! No már ez mégis csak valami.»

Eljöttem, régen nem láttam. Ez a barátom itt, piktor Pestről.

Filesik aggodalomteljesen pillantott a bemutatott úri ember cipőire (nem szerette, ha munkát hoznak neki), de látván, hogy azok jó karban vannak, újra kiderült a homloka.

— No az derek, hogy el tetszett jönni. S könyökével törült le a fürgen egy székét.

— Hogy van, hogy bátyó? Jól érzi magát, mi?

— Hát csak maradhatós a világráása, maradhatós. Ámbátor öreg embernek sehogya se jó. Köszyény gyötör kezemben, lábamban, úgy meg-hasogtat néha, hogy ordítok s még csak egy inasom sines, a kin ilyenkor a dühömöt kitölt-hetném.

— Olyan rosszul megy a mesterség? — Bomojlon meg, örökké alkalmatlankodnak vele. Pedig nem ér semmit, becsületemre mondom. Váltig korholom az embereket: hát nem bírjátok egyebüvé vinni a hitvány lábbelitet, hát nincs már más csizmadia a világon, hogy mindnyájan én rám szorultok? De nem használ kérem. Valami pikkjók van rám, hogy erőnek erejével engem rohannak meg! s ha már a nyakamra hozzák, meg kell csinálnom, mert ha nem, rám fogják, hogy felhagytam a mesterségemmel... Ez pedig mégis csak resteli az ember. Gyülölöm az embereket tisz öcsém uram! s mégis én varrjak nekik csizmát? Hát nem fátnam ez?

— Az a. De tudja-e, miért jöttem? — Csak nem talán... izé... kérdé fé-léken s zavarral tekintett végig most már az én lábbelimen.

— Le akarja a barátom rajzolni. — Engem? ... Mosolygott s lopva megsodorintotta tömött ősz bajuszát. — Csak nem tán?

— Önt bizony, — felelte utítársam udvariasan.

— Nincs már nekem szeretőm, — szólt szemérmesen és huzódzva.

— Könyvbe akarjuk kiadni. — Könyvbe? Mire való volnék én a könyvbe. Ugyan ne figurázzanak az urak!

— Annak pedig meg kell lenni Filesik bácsi. Egymásután! Gyürkőztek neki, egy fél-órátig miért ne ilhette vesztet, míg lerajzolják. Filesik a fejt vakarta.

— Hej de furcsa egy dolog. Szeretném, ha elmaradhatna valahogy. Nem nekem való az már! Ejnye, ejnye! ...

Kétségbeesetten nézett rám, alig birtam magamat visszatartani a nevetéstől.

— No ne kötekedjék bátyó. Addig ugy se megyünk innen egy tapodtat sem! Nosza akaszsa nyakába szaporán a bundáját.

— Én? A bundámat? Ilyenkor? A kánikula közepén? Hiszen kinevetnének a gyerekek is!

— Pedig a bunda a fő.

— Hm, tudom, — sóhajtott föl, — a híres bundát akarják lefesteni. Hja hol van az már! Szomorúan bajtotta le a fejét s szemé idegenül révedezett a szobában, bizonyosan azt a régi hatalmas bundát látta maga előtt, képzeletében.

— Jó lesz akármilyen bunda, — szóltam közbe.

Bámészan fordult felém, mintha arczomból szeretné kifürkészni különös kívánságunk okát. Azután gondolkozva járt fel s alá, a dohánycsokkjával veregetve a bal tenyerét.

— Isten neki, ... ha már így van, így van. Keresztül esem ezen is. Megteszem a kedvéért. Édes apja ura jó patrónusom volt! Hát csak tessék hozzá fogni!

Az ajtószegzen függő paraszt bundát, mely ette, fekete prém-gallerral, nyakába kapcsolta s számalmas önmegadással leült a karos székbe az ablakhoz, hol jobb világítás esik rá...

Utítársam elővette vázlatkönyvét s csakhamar hozzálátott a csontos nagy arcz megörökítéséhez.

Filesik mozdulatlanul szuszogott, az izzadt-ságot sem merte letörölni homlokáról, pedig nagy melege volt. (Hogy is ne lett volna, forró nyári delután, bundában?) Mindig jobban-jobban fujt, míg egyszer csak aláhanyattolt kopasz feje s ráncos szemhéj lecsúszott az örökön mosolygó szemekre; elnyomta a buzgóság.

Csak a piktor szava rezgettette fel egy jó óra múlva.

Filesik István.

— Megvan már Filesik ur!

Kiváncsian futottam a képhez, bár csak vázlatban volt, de mégis meg lehetett ismerni az öreg: különösen a szemkifejezése van el-találva.

— Olyan itt Filesik bácsi, mint egy nádorispán!

— Hát iszen, hogy iszen... — Motyogta az almárium felé lepegetve.

— Mi? Meg se nézi? — Nem én a világrért sem. A tükörbe se nézek én, elmulik abba néha félszázad. Csak tegye el az ur art a protokollumot.

S miközben így beszélt, az almárium fiókjának legalján, a bicskiák, tük, hovájok, árak és kérgek között kotorászott idegesen.

báronynyal kárpóztott követségem terem volt, melyben a trón is állott, míg ismét mások az első császárság korabeli vagy japáni styllt tükrözötték pazar fényével vissza.

Nyolcz pár tánczolta az első négyest, melyben a német trónörökös a királynéval, Alfonz király pedig Izabella anya-királynővel állott fel. A német trónörökös pomeráni vértés egyenruhában jelent meg, a legmagasabb spanyol katonai rend, a San Fernando nagykereszt sárga foglalatú vörös szalagjával, míg Alfonz király saját porosz uhánus-czredének egyenruháját viselte, a fekete-sasrend szalagjával. Krisztina királynőn kékes-rózsaszín árnyalatú s egészen ezüst fátlyszövettel bevont, s virágokkal gazdagon díszített ruha volt, míg nyakál, szőke haját és karjait ragyogó gyémántok ékítették. Izabella királynő, kit épen a német trónörökössel társaloga tüntet föl képünk, fehér atlaszruhát s értékes gyöngy-nyakéket öltött magára.

Másik képünk tárgya a trónörökös látogatása a királyi sirlotijában, az Escorial-palotában. Az Escorial hajdan II. Fülöpnek szolgált fényes rezidenciául, ma azonban csak mint temetkező hely bír jelentőséggel. Hatása sivár, idegenszerű s a Guaderama-hegység gránit-szirte szolgálnak hátterül. A látogató társaság ezuttal polgári ruhát öltött a kirándulásra. A trónörökös először is a Capella Mayorhoz vezető márvány lépcsőkön ment föl, melynek főoltára öt emeletes. Az életnagyságu vas álló szobrok közt ott van V. Károly és II. Fülöp. Ez utóbbi alatt egy alacsony ajtó ama sötét helyre vezet, hol II. Fülöp király meghalt. A királynak ezzel szomszédos lakóterme még ma is érintetlen állapotban őriztetik. A berendezés egyszerűsége a képzelhető legnagyobb. A koronáörökös itt komoly szemlélődésekbe látszott merülni. Innen a sekrestyén át a spanyol királyi ház sirlotijába szállottak alá. Ez egy nyolcz-szögletes téréség, spanyol és olasz márványból, melynek oldalfalukében négyenként vannak elhelyezve a királyok márvány és bronzkoporsói. Jobbra a királyok koporsói vannak, de csak azoké, kik férfi-ivadékok hagytak hátra magok után. Az utolsó királyról, kit az Escorialban helyeztek nyugalomra, a király első neje, Donna Mercedes volt, — «regis Alfonsi dulcissima conjux», a mint a márvány sarkophagon arany betűkkel olvasható.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Csengery Antal összegyűjtött munkáiból öt vastag és tartalmas kötet jelent meg. Kilián Frigyes bizományában. Elég is volna ennyit jelenteni tulajdonképp; mert Csengery Antal írói munkássága, majdnem negyven év alatt, sokkal ismeretesebb és elismertebb, mintsem bővebb emlegetésre szorulna. S csak épen arról akarunk röviden számot adni e helyen, mint foglalmában ez öt kötet mind abból, a mit Csengery Antal írt s a mivel a magyar eszmekört és az irodalmat gazdagította. Mert a kiadó ezéja — mint a (s. L. betűkkel) a kitűnő tudós és publicista derék fia, Loránt névnek kezdő betűivel) jegyzett előbeszéd mondja — nem is volt az, hogy az író összes műveit adja. Oly irónál, kinek működése igen nagy része a journalistika terére esik, ez majdnem lehetetlen is volna. Itt Csengery tudományos és publicistai műveiből csak a legjava rész, a többé-kevésbé önálló dolgozatok vannak összegyűjtve. S azok sem mind. Csengery egyidőben a természettudományokkal is behatóan foglalkozott és tudományok népszerűsítésére körül jelentékeny érdemei vannak. Csak vegytani dolgozatait (Johnston után) említjük, melyek külön füzetben is megjelennek. Azután, évek hosszu során át, előbb a «Pesti Napló»-ban, később a «Budapesti Szemle»-ben, állandó tudósításokat írt az akadémiák heti üléseiről; nem száraz rapportokat, hanem olykor bíráló vagy helyreigazító, s mindig tanulságos, a legkülönbözőbb tudományzakokban s azok épen fölvetett négy kérdésében alaposan tájékozó fejtegetéseket; néha egy-egy új tag irodalmi jellemzését, stb. Említsük-e szerkesztői s általában hirlapírói pályája majdnem száma nélküli termékeit, melyek a nap számára készültek, de vagy a tartalom, vagy a forma tekintetében soha sem voltak — még a legcsekélyebbek is — irodalmi becs nélkül. S végre levelezései, melyek a politikai s részben az irodalomtörténetnek megbé-

esülhetetlen forrásai lesznek egykor? — de a melyek közrebecsátásának, úgy látszik, még nem jött el az ideje.

Az előttünk frkvo öt kötet mindezekre épen nem, vagy csak kis részben terjeszkedik ki. De a gyűjtemény e kötetekkel nincs még végkép elzárva s lehet, hogy soknak, a mi most egy vagy más okból még mellőzöttet, későbbi kötetekben lesz még helye.

A kezünk alatti kötetek három esleje legnagyobb részben azon tanulmányokat tartalmazza, melyek a szerző életében, szintén három kötetben, megjelentek volt. T. i. a két első: «Történeti tanulmányok és jellemrajzok», a harmadik pedig: «Történetirők és történetírás» cím alatt. De az előbb megjelent kötetek mindenike is nyert valami bővítést. Az első kötet sorosan vett tanulmányokat (essay) tartalmaz, jelesen a magyarok ősvallásáról szóló két nagy és rendkívül érdekes tanulmányt, melyek elsője, a módszerről szóló, Ipolyi Mythológiája ellen van intézve; továbbá az ókor történelméből vett két tanulmányt: Nyugot-Ázsia őstörténetéről az ókiratok világánál (Rawinsón nagy művéről) és a Scythák nemzetiségéről: aztán «Idealismus és realismus» cím alatt: India és China műveltségéről, s «Egyiptom míveltsége» cím alatt: az írás és a hieroglyphék s Egyiptom vallása s tudományja. Megannyi bő tárháza az ismereteknek és olvasmányoknak, a szerző boncoló, elemző, s mindig világos és megnyerő előadásában. Uj a kötetben, a régi kiadáshoz képest: «A keleti ügy és kelet polgárosítása» című tanulmány. A második kötet a status-férjak és szonokok könyvéből a Csengery által rt jellemrajzokat tartalmazza; adaléku a régiékhöz azon tanulmányt Kossuthról, mely csak a minap jelent meg Gyulai Pál Budapesti Szemléjében, már mutatványul a jelen kiadásból. Ide kellett volna jönni a Deák Ferenczről szóló akadémiái nagy emlekezésnek s a «Deák békekövetésége Windischgrätznél» című kisebb czikknek is; de a második kötet ezekkel igen vastag lett volna; azért ezek a harmadik kötetet nyitják meg, mely rajtok kívül a «Történetirők és a történetírás» cím alá foglalt nagyon becses tanulmányokat tartalmazza, melyekben az újabb történetírás legelső neivei: Macaulay, a két Thierry (Amadé és Agoston), Ranke, Lamartine, Ampère (római történet Rómában), Palacky (Csehország történetiája), Witt (Washington életirója) s a magunkéi közül Teleki József és Szalay László neveivel találkozunk. A művészet történelme sines mellőzve, mely iránt Csengery mindig különös szeretettel viseltetett. Planche G. művész-jellemrajzai közül kettőt, a Rubensről s a Rembrandtról szólókat, s «Művészek levelei a XV. és XVI. században» című tanulmányt találjuk itt, mint e harmadik kötet kiegészítőit. A negyedik kötet e külön címet viseli: «Publiczistai dolgozatok és beszédek»; az ötödik ezt: «Közgazdasági és közmívelődési dolgozatok.» Tanujelei a szerző széles látókörét k az ismeretek birodalmában s a közérdekek terén. A negyedik kötetben politikai és túlynomológ közjogi dolgozatokkal találkozunk, melyek — a század ötödik, hetedik és nyolczadik tizedében a magyar politikai életben s közjogi nagy vitáinkban felmerült kérdések legnevezeteseibei, majd hirlapi czikkék, majd szónoki beszédek, majd politikai levelek alakjában tárgyalják. E kötetben mintegy harmincz dolgozat van, melyek közül elég lesz csak néhányank a tárgyát említeni föl: városi ügy, községi rendezés, főrendiház, közigazgatás, Horvátország, illyrizmus, Fiume, sajtószabadság, közös-ügyek, delegációk, jegybank, háziadó, önkormányzat, stb. — Az ötödik kötet nagyszámu dolgozatai e főcímek alá sorozták: közgazdasági dolgozatok (három); tudományok akadémiái, különösen a magyar; közoktatás (hét czikk); könyvismertetések (hat); színház és színművek (tizenkettő); végre életrajzi adalékok saját (leginkább írói s publiczistai) életrajzához. — Ime az öt kötet tartalma, jóformán csak főbb csoportjai szerint előszámlálva. Csengerynél, az új hirlapi és essay-styl meghonosítójánál, az előadás formai oldala ép oly nevezetes, mint maga a tartalom. Az öt kötetre terjedő becses gyűjtemény ára 10 frt, angol vászorkötésben 12 frt.

A «Budapesti Szemle» újvi száma már elhagyta a sajtót, gazdag kötettel kezdvén meg az új folyamot. Első közleménye egy nagyobb tanulmány Ballagi Aladártól, «I. Frigyes Vilmos porosz királyról», Nagy Frigyes atyjáról, a második porosz királyról, ki már oly erőlyesen dolgozott a Hohenzollernnek reális politikáján. Az érdemes tanulmányból első rész van a kötetben. Követi ezt Lukács Béla nemzetgazdasági tanulmánya, «A kereseti és ipari adó fejlődése és mai állása Franciaországban.» Kont Gyula «Az elektromoságról» ir nagyokt közleményét, melynek meg folytatása következik. A «Budapesti Szemle» s száma közli Szarvas Gábornak «A nyelvhibák és teendőink» című cikkét is, melyet a tud. akadémiának egyik közlebebbi ülésén olvasott föl. A nyelvrontás nagy pusztításairól szól és főleg a magyartalan szóköltésre és mondatrendezésre hoz föl példákat és vé-

gűl szövetségre hívja föl az irodalom tényezőit, hogy rombolás elé gátat emeljenek. A B. Szemle szerkesztője jegyzettel kíséri a cikkeket, örömet fejezve ki, hogy a «Nyelvőr» szerkesztője fontosabbnak tartja a mondatok magyarságát, némely hibáztható vagy védhető új szók mellőzésénél; azonban meves buzgalma most is messze ragadja egy kissé, mikor például a «tengersok» (szörnyűsök) összetételt hibátlannak, de a «jéghideg»-et már hibásnak tartja. Pálffy Alberttól, e veterán jeles írónktól új regény kezdődik «Anyá és grófné» czimen. Léway József szép költeménye «A hámosi völgyben» következik aztán, melyet ma számunkban olvasóinknak is bemutatunk, s Csengery Jánostól, Propertius után latinból fordítva, az «Ámor» című. Az «Értesítő» rovat nagy elismeréssel szól Csánki Dezsőnek «Mátyás király udvara» című könyvéről; továbbá Czöglérnek «A physika története életrajzokban» című művéről, melyet Lengyel István méltányol. Erélyes felszólalás követi ezt a Mehner Vilmos által kiadott «Hat száz magyar nemzeti dal» című anthologia ellen, mint a mely a magyar költők újabb műveit gazdátlan jószágnak tekintvén, azokból a legjobbakat átvette, károsítva az írók és a kiadókát; de ezenkívül még hibásan is nyomtatta ki, sőt javíthatott azokon, mint Arany balladáiól vett példák bőséges kimutatása bizonyítja. E szerint még ferditve is közli, a mihez könnyű szerrel jutott. A kötetet «Egy névtelen levele a szerkesztőhöz» fejezi be. A névtelen ebben a magya olvasó közönségről szólva bizonyítja, hogy könyvet a magyar közönség is vesz annyit aránylag, mint a német, de per-se számokban kifejezve az arány nálunk csak 2—300. Általában azonban a közönség növekedés érdekldését emeli ki a szépirodalom iránt. A «Budapesti Szemle» havonkint terjedelmes kötetben jelenik meg, s előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

«Az államvasutak keleti vonalainak ismeretése» czimen a kolozsvári üzletvezetőség jókora kötetet adott ki, mely túzetesen ismerteti e vonalokat Nagy-Váradtól Predealig, Gyérestől Tordaig, Kocsárdtól Maros-Vásárhelyig, Tóvistól Gyula-Fehérvárig, és Kiskapustól Nagy-Szebenig. Utazókra nézve is érdekes munka, mert noha első helyen vasuti szempontok a könyvben az irányadók, de földrajzi, néprajzi és történelmi adatait sem mellőzi ama regényes, szép vitézeknek, melyeken e vonalak végig futnak. Adja a vasutak egyes részeinek történetét, feltünteti forgalmát, a vidék mezőgazdaságát, állattenyésztését, erdészetiét, iparát, bányászást stb. A vasuti szakembert érdekelni fogja e vasutak közgazgatásának és különféle szolgáltatásainak leírása. Érdekesek a könyvhöz mellékelt táblázatok is: a fővonal hosszúsági szelvénye, a főbb állomások alaprajza, stb. Elöl a tömösi honvédelmek képe van. A mű a kolozsvári üzletgazgatásnál rendelhető meg.

Uj lapok. Abafi Lajos történelmi havi folyóiratot indít meg újévtől «Hazánk» cím alatt, mely az 1711-től folyó újabb történelemről fog adatokat közölni; előfizetési ára egész évre 6 frt, félévre 3 frt. — «Elet és irodalom» című szépirodalmi heti lapot szerkesztenek Korbuly József és Hegedűs István Kolozsvárt, mely az erdélyi irodalmi mozgalmak közlönye lesz. A mutatványszám Jókaitól közöl történeti elbeszélést, Szász Bélától költeményt, angol elbeszélést Sáni Lászlónál fordításában, széptani fejtegetést Beóthy Zsoltól, s több közérdekű cikkeket. — Maros-Vásárhelyt szintén indult meg szépirodalmi hetilap, a «Figyelő», a mint a Kemény Zsigmond társaság közlönye, s dr. Tolnai Lajos ismert írónk szerkesztű; szintén pártolásra számítható vállalat. — «Talpra magyar» cím alatt Aldor Iure ismert hirlapíró, jelenleg a Délmagyarországi Lapok szerkesztője politikai hetilapot indít Budapesten. — «Aradi Hirlap» czimen a harmadik politikai napilap jelenik meg újévtől Aradon, Reviczky Gyula, a fővárosban is hosszabbban működött hirlapíró szerkesztésében. — «Irodalmi Lapok» czimen szépirodalmi és kritikai heti lapot szerkeszt Budapesten Palágyi Menyhért, igérve «magasabb szempontokból kiinduló kritikát»; előfizetési ára negyedévre 2 frt.

Ifjusági lapok. Az újévvél együtt több ifjusági lap is indul meg. Kérás, hogy szükség van-e annyira, mint a mennyi lesz, s nem oly vállalkozási vetelkedés indítja-e, mely könnyen kinálkozó tért vé elfoglalni, de meg lehet, hogy nem találja meg. Az érdemesnek mutatkozó új vállalatok ezek: «Magyar ifjuság», kiadja a Révai-tesztvérek, szerkeszti Kürthy Emil. A mutatványszám tartalmaz, számos illusztrációval. Jó nevű írók dolgoznak bele. Főmunkatársak: Gyóry Vilmos és Miksáth

Kálmán. Az új vállalat számára Jókai elbeszélést, Csiky Gergely történelmi tárgyú verses színműveket ígért, Tórs Kálmán Magyarország várait ismerteti. Minden szám több képet közöl; negyedévenként pedig jutalomkép is lesz. Két-hetenként jelenik meg egy szám; előfizetési ára egész évre 6 forint, évfolyamra 1 frt 50 kr.

Két más ifjusági lap mutatva új számát is kaptuk. Az egyik «A magyar ifjuság lapja», szerkeszti dr. Toldy László; a másik «Leányvilág», szerkeszti Kalocsai Róza, s mindkettőt kiadja Dobozi István. Számos kép, találós mese, rejtély, hangjegy s a lányok lapjában női kézimunkákhoz való rajz is van. Mindkettőbe Gyóry Vilmos írt karácsonyra egy-egy költeményt; a fiuknak való lapba Erdélyi Gyula elbeszélést, Szabó József egy kis cikket az utóbbi napokban látott éppirosólásról stb. Kéthetenként jelenik meg egy szám két iven. Előfizetési ára egy-egy lapnak egész évre 3 frt, negyedévre 75 kr, mely Budapestre, korona-utca 3. sz. küldendő.

Pályázat eldöntése. A «Jó könyvek» népies vállalat számára a Révay-tesztvérek, mint kiadók 250 franknyi jutalmat tűztek ki egy kis elbeszélésre, mely a pálinkaivás káros hatását tüntesse föl. A bírálók egyhangulag a «Babus uram felesége» című elbeszélést ítélték a pályadíjra érdemesnek. Szerzője Sikor Margit, egy fiatal hölgy, dr. Sikor győri orvos leánya. A beküldött dolgozatok közt a bírálók még több elbeszélést is megdicsérték; ilyenek: «Kriszán Dimitru», «Még egy kortyot Józsi lellem», «Vadák», «Csóka Péter», «A pokol torkában.»

A nemzeti színházban e hó 21-ikén két francia színmű bemutatása volt. A nemzeti színház, hol épen most is több eredeti darab várja első előadását, siet rendszeren megszerezni a francia színműirodalom termékeit, úgy látszik, nem épen a szükség szerint. A két színmű közül az egyik «A szép Armand» (3 felvonásos), egy fiatal francia író, Jannet Viktor műve, kit a párisi lapok nagy bizalommal fogadtak a színpadon, de nálunk nem tett darabja számbavehető hatást. E családi drámát «A kölcsönkért feleség» című vastag bohózat követte Desvalliers Móriczról. Ezen már nevetet a közönség.

«A szép Armand» erkölcsi alapsja Evrard ur bűnhődése, harmincz év előtti bűnéért. Akkor volt ő «a szép Armand», s udvarolt Laroche-nak, ki azonban már régen sírban nyugszik, s nincs kivüle senki, a ki tudná, hogy e viszonynak gyümölcse is volt: Andre, kit Laroche oly apai gyöngédséggel szeret. Az egykori szép Armand nyugodt családi életben tölti napjait, van egy fia is, Fabrice, a ki egy kisit könnyelmű, de bizonyára megjavul, ha megházasodik. Apja, Evrard, épen azon van, hogy unokatevével, Jeanne-nal összeházasítsa. Egyszerre megjelenik Evrardnál a régi barát Laroche, elhozva magával fiát is, André-t, s Evrard azonnal kitűnő állást szerez a fiának. E pillanattól André mind nagyobb kört tölt be a családnál. Munkássága, nemessége mindenkit megnyer, még Jeanne szívét is. Fabrice mélyen értve érzi magát, s mikor Jeannet elveszti, a két ifju közt egy hatásos jelenetben kitör a zivatar, melynek következménye pár b j volna. A két testvér tehát fegyvert egy emeli egymás ellen. Az apa, Evrard bűnhődése itt kezdődik. A párbaj megakadályozására bevallja Fabrice előtti bűnet. Ez lemond a párbajról. (E jelenet ismét hatóságos.) De a másik szobában André is hallotta a vallomást. Evrard lakolása az, hogy meg kellett aláznia magát fia előtt, s hogy a másik fia is elhagyja, mert Jeanne-t elveszi Larochehoz, hogy annál lakjanak, ki őt atyai szeretettel félvelelte. A színmű sok flomsággal van írva; folyása egyszerű, s ebben nemcsak a megszokott szövevényesség hiányzik (a mi nem volna baj), hanem bizonyos egyhanguság is nyilatkozik. Ugy látszik, hogy ezt nem bocsátotta meg a közönség, mely hidegen fogadta a színművet. Az előadásban Bercsenyi (Evrard), Prille Kornélia (Evrardné), Mihályfi (André), Benedek (Fabrice), Szigei Imre (Laroche) és Adorján Berta (Jeanne) vettek részt.

«A kölcsönkért feleség» könnyű fajtájú bohózat, melynek illőbb helye volna a népszínházban. Az a tárgya, hogy Gontran már annyi pénzt kér nagybátyjától, Rabatoul tengerész-kapitánytól, és annyit biztatja házassággal, hogy végre a kapitány kijelenti: házassodjék meg, különben nem kap pénzt. Gontran azt írja erre, hogy megházasodott, sőt el is küldi a tengerésznek a menyecske arczképét, volta-köpen pedig csak felülteti a nagybátyját, s az arczkép is egyik barátjának, Rissolinnak nevéé. A tengerész siet Párisba, megismerni Gontran feleségét. Az őcs most már nem tud egyebet tenni, mint hogy Rissolinról kölcsönkérje a feleségét. Ebből támadnak aztán a kaczagató bonyodalmak, melyek közé tartozik az is, hogy a nagybácsiban gyanu ébred Rissolin ellen, mintha az udvarolna az unokaöccse feleségének. Mikor pedig kiderül minden, épen alkalmaslag esik, hogy unokaöccsét alpréft-nek nevezik ki, mert így ő is könnyebben megkaphatja az érdemejét, a mi azt annyira sóvárog. Megbocsát tehát a felültetést. Náday (Gontran), Ujházi (a tengerész-ka-

pitány), Molnárné a kölcsönkért feleség), Hetényi (Rissolin) a bohózat elemeit és alakjait nagy derűlésség közt képviselték.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Petőfi-társaságban e hó 27-én volt a tagváltás. Két helyet kellett betölteni s tizenhárom ajánlottak jöletül. Az első szavazásnál ezek közül csakis Doocy Lajos kapta meg a szótöbbséget, épen tizenegyet, a mennyi szükséges volt. A második szavazásnál nem kapott senki szótöbbséget, de Jakab Ödön már eljutott tíz szavazatig; a harmadik szavazásnál aztán meg is választották 13 szóval, míg ellenében Szépfaludi Ö. Ferencz nyolcz szavazatot nyert. A gyűlésen részt vett, mint a társaság tagja, Beniczky-Bajza Lenke is. Megválasztották azután a tisztikart. Az eddigiek maradtak, csak pénztárnokot választottak újat, mert Paulay Ede lemondott; Nungebauer Lászlót választották. A társaság január 6-án tartja közgyűlését, melynek tárgyai lesznek: elnöki megnyitó, titkári jelentés; Tolnai Lajos emlékezését tart Eötvös Józsefről, Ábrányi Kornél költeményt olvas föl, Beniczky-Bajza Lenke «Első vihar» című elbeszélést, Reviczky Gyula «Utolsó költemény» című verset, Kiss József szintén költeményt, végül Jókai elbeszélést.

MI UJSÁG?

Mai számunk hirdetési rovatában találják olvasóink a Franklin-társu at kiadásában megjelenő hirlapok előfizetési fölhívását, ezek között a «Vasárnapi Ujság»-ét, mely már 31-ik évfolyamát éri s kevéssel fiatalabb testvérpályját, az újabb gazdasági melléklettel is bővített «Politikai Újdo n s a g o k o»-ét. — Fölvívjuk egyuttal olvasóink figyelmét a «Képes Néplap»-ra, mely a legolcsóbb heti lap, a kevésbé vagyonosok vasárnapi ujsága, tanulságos és mulattató tartalommal s politikai tárgyaló rendez rovatall. Ennek kiegészítője a «Világgrönika» című képes melléklet, mely a mellett nagyobb regényeket is közöl s melynek előfizetési ára épu, mint a Képes Néplapé, félévre csak egy forint.

Mai számunkkal veszik olvasóink a «Vasárnapi Ujság» 1883. évi folyamának tartalomjegyzékét.

A karácsonyi ünnepek alatt a játékosoktól évről-évre jobban gondoskodik, hogy a családi örömek e napjait az árvák és a szegény gyermekek is megismerjék. A fővárosban egy, mint a vidéki városokban, a játékosok egyesületek ajándékokat osztanak ki ünnepélyeken rendeznek, s jószívüleg igyekeznek emlékeztetni tenni e napokat az árvaságnak és tehetetlen szegénységnek. Ezuttal karácsony a szidők Chanuka-ünneppel összeesvén, az izraelita árváknak is együtt volt az örömmájok. A fővárosi árvaházakba már napok előtt érkeztek az adományok. Nincs egyetlen ily intézet se, melyben ne állítottak volna karácsonyfákat. Az iskolaszékek pedig nagy buzgalmat fejtettek ki, hogy meleg ruhákat osszának ki. Maga a városi hatóság is bizonyos összegeket ad ilyenkor a szegény gyermekek felruházására. Magánkörök szintén gyakorolják a szeretetet. Vendéglők összesokot rendez látogatói, agleggyermekek megszerezik magoknak azt a családi jelenetet, hogy néhány szegény gyermeknek ruhát s egy-egy ezüst forintot ajándékoznak a karácsonyfa gyertyái mellett. A budapesti első gyermekmenhely nagy ünneppélylét osztotta ki a karácsonyfa termését, nagyszámu közönség jelenlétében. A józsefvárosi játékosok negyfelét a zerge-utcai iskola nagy természetben 126 szegény iskolás gyermeknek ajándékozott téli ruhát. Az egytel hangversenyt rendezett e célra, mely közel ezer frtot jövedelmezett, a főváros pedig 300 frtot ajándékozott. A kőbányai iskolaszék pedig 700 frtot gyűjtött és 65 árva gyermeket látott el téli öltözettel. A megyeházán g. Szapáry Istvánné, a főispán neje, örvendeztette meg a hajdnk gyermekeit a karácsonyfa ajándékaival.

A király és a magyar tanítók. A király 1500 frtot ajándékozott a magyarországi tanítók országos árvaháza javára, 1500 frtot pedig az «Eötvös-alap» javára.

Klotild főhercegnő 50 forintot ajándékozott a marosvásárhelyi játékosok négyületnek.

A bibornokprimás 6000 forintot osztott ki egyházmegyéje szegényebb plébánosai, és 5000 forintot a káplánok közt.

Az ötvösművek kiállítására eddig érkezett tárgyakat a múzeumban őrzik, s értékük 400,000 frtig van biztosítva. A főpapok kiváló érdekeltséget tanusítanak.

Mihajlovics zágrábi bibornok többek között egy ritka becsű középkori pástorbort küldött, dr. Kruesz pannonnalmi főpap 24 tárgyat, köztük Zrinyi Ilonának arannyal berakott vetelőjét és két

erekllytartó, melyeken 4000 gramm szinarany van; Csáska György személyesen adta át a bizottságnak 40,000 frta becsült gyűjteményét, mely főleg azért érdekes, mert tárgyainak túlynyomó része a Szepességben készült. Haynald bibornok lépéseket tett, hogy az acheni és a mária-czelli egyházi kincstárból a Nagy Lajos magyar király által ajándékozott hires egyházi felszereléseket átengedjék a kiállításra. Ipolyi püspök 270 darabból álló gyűjteményt jelentett be. Értékes kildeményeket jelentettek be Schuster kassai püspök, Lón-hartgy-felhevári püspök, Rómer Flóris kanonok, Nagy Péter erdélyi ref. püspök és mások.

Az égalj esti pirossága még mindig mutatkozik, és pedig az utóbbi estéken egészen fölhőtlen éven. Így a megfigyelések is zavartalanabbak voltak. A tudósok sokféle fölvetést nyilvánítanak a szokatlan tünényen okáról, de határozatlan alig szólnak. Most Falb Rudolf, a földérnégek elmélete által híressé vált tudós is felszólalt egy bécsi lapban. Elmondja, hogy nappal már többször vett észre a n. p körül egy nagy gyűrűt, mely kevéssel naplemente előtt szabad szemmel is látható. A gyűrűn belül levő té világoskék, még pedig világosabb, mint az ég más kéke, míg maga a gyűrű barna, sőt vörösebe játszik. Ezt a gyűrűt tartja a szokatlan esti fény okozójának. Az utóbbi tiszta időekben szabad szemmel is látni lehetett, a mint naplementekor a gyűrű lassankint pirosodni kezdett. E gyűrű vagy «ndvár», megfelel azoknak, melyek máskor melléknapoknál, de néha ezek nélkül is feltűnnek, s most az alkonyati pirosságot ifalakra török meg. Falb ezután fejtegeti, hogy jelenleg a föld légköre nagy terjedelemben és magasságban rendkívül finom jégtűvel van tele, s ezek okozzák a fényelhajlást. A meteorológusoknak tehát azokkal az okokkal kell foglalkozniok, melyek a levegőt állandóan ily jégtűvel töltik meg, még pedig már hónapok óta, mert a tünényét szeptember első napján már látni lehetett az indiai ozeán szigetein.

Régi ágyuk újabb története. A krasznahorkai várnak nevezetes régiségei a Bebek-ágyuk. Jó kai legközelebbi felvidéki utazásakor megnézte azokat is, s következőket írja fölük:

Nagy ritkaság Magyarorságon régi időkből való ágyukat látni. Azokat a 48-iki századokhoz alatt vagy a honvédelmi miniszterium requirálta el, vagy a császáriak kobozták el a fegyverletélt után. A Bebek-féle régi bronzágy most is megvannak Andrássy Manó gróf birtokában. Hogy ezek a rendkívül érdekes régiségek miként menekültek meg a kétoldalu bevolvasztási veszedelemtől, annak sajtászertü története van. Mikor 1848-b.n a magyar honvédelmi miniszter felszólította a főurakat, a kiknek a birtokában régi ágyuk találhatók, hogy azokat becsassák a honvédségre használatára, Gömör vármegye is sietett felszólítani az ifju gróft, hogy szolgáltatassa ki a krasznahorkai ágyukat. A gróf erre azt válaszolta, hogy azoknak a nehéz lövegeknek a nyílt mezőn való csatában semmi hasznát sem lehet venni. Ó a történelmi ereklyék helyett, a mik csak újra öntve volnának készelhető, inkább ugyanannyi mostani szerkezetű ágyút öntet a magyar hadsereg számára, s azt teljes felszereléssel bocsátja a magyar kormány rendelkezésére. A miniszter meg is volt ezzel elégedve, de nem úgy a vármegye. A közgyűlés protokollárter rosszalta az ősi ágyuk megtartását s tudomást sem vett a felől, hogy helyettük új ágyuk lettek felajánlva. Azok aztán végig dorogtek az egész hadjáraton, a miben az ajándékozó főúr maga is részt vett, egész Világosig. Jötték aztán a németek. Azok nem kérdezték, adja-e nem adja valaki az ágyút? a hol kapták, onnan elvitték, fel Bécsbe, bevolvasztani. Andrássy Manó nem akarta engedni az ereklyéi megsemmisítését: utánuk ment. Ott volt Bécsben a nagybátyja, György gróf, hires, kedves ember, nagy konzervatív vezér a császári udvarnál. Abhoz folyamodott közbenjárásért az ágyui végett. Igen jó ajánlat volt a gömörmegyei határozatban, a hol megírójják az ágyui át nem adásáért. — Szó sines róla! Hiasztá vissza 6 exzellenziájuk az unokaöccsét. Hová gondolsz? Nekem magamnak is elkobozták a családi ereklyéül tartogatott ágyunimat; vadászpuskára sem adnak engedélyt. Hát még te nek, red bellisnek, kerekes ágyukra! Eredj háza. Manó gróf azonban nem nyugodott meg. Az akkor mindent tudó *** herczeg fényes bált adott a farsang kezdetén, arra ő is szerzett magának meghívást. Ósinos fu volt és nőtelen. A bál alatti a herczeg leányával tánczolta a kontillont. És harmadnapra visszakapta az ágyuit. — Ez már szörnyűség! zülgölköz György gróf, mikor ezt megnáta. Nekem, az archiepsioves vezérnek bevolvasztják az ágyunimat, s ennek a rebellek főispánjának visszaadják az óvét! — Tánczolt volna bátyámuram is a miniszter bálján!

«A Boland Istók» előfizetési fölhívása e napokban küldetett szét. A közönség már jól ismeri Bartók Lajos ez elterjedt, kedvelt élelapiját, s így egyszerűen csak azt említjük meg, hogy jövöre is évenyenként 2 frt előfizetési ár mellett rendelhető meg.

Igazítás. Lapunk 50-ik számában a Zsivora Györgyről szóló életrajz egyik állítására helyreigazító sorokat tettünk. Zsivora György Párisban gróf Apponyi Albert akkori nagykövetségét két fiának tanította a magyar jogból. De a fiuk egyike, Rudolf, kiról az állítást, hogy most londoni nagykövet, 1876 június elején elhunyt, két gyermeket, Sándort és Helent hagyván hátra. Londoni nagykövetségünk ez időszakra, köztudomás szerinti, gróf Károlyi Alajos.

A „Jogtudományi Közlöny” december 28-iki (52-ik) száma következő tartalommal jelent meg:

Vajjon és mennyiben zárja ki a btk. 1. §-a az analógia alkalmazását a büntetőjogban? Dr. Werner Reisz kassai jogakadémiai tanártól. — Észrevételek a körjegyzői novelláris törvényjavaslatra. Dr. Marikó Sándor rosznyói kir. körjegyzőtől. — Birói szervezték reformkérdései. Dr. Fayer László budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A vagyonátadási szerződésekről. Székely Kornél budapesti ügyvéd. — A nagykorú eset és a magánútitvány. Dr. Jancsó György budapesti kir. táblai fogalmazótól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

HALÁLOZÁSOK.

Ifj. gróf RÁDAY GEDEON honvédelmi miniszter meghalt e hó 26-án délben, élete 45-ik évében, Bécsben. Hosszabb idő óta betegeskedett, gyógyítás végett júniusban vitette magát Bécsebe. De betegsége (nyelvrák) gyógyíthatatlan volt, s már hetek óta várni lehetett halálát, mely nem is késett, hogy e negyvenkészségi, előkelő polcort elfoglaló élet számára meggyűssá a sirt. Atyja, szintén Gedeon, egy időben kiváló szerepet játszott a közéletben, s a nemzeti színháznak is volt intendánsa. Fia birt azokkal a tulajdonokkal, hogy a család régi fényét visszacsereze. Széleskörű műveltséget szerzett, a katonai pályán növekedett, melyen szép jövő várt rá. Azonban inkább vágyott a polgári életbe, s mikor megnősült (Pergen Philippinét, gr. Baththyány Kázmér unokahúgát vette nőül, Ikladra vonult, mely csakhamar élénk élet központja lett, s a váci kerület 1875-ben képviselőjül is megválasztá. Két országgyűlésen képviselte e kerületet, most pedig a zenitait. Honvédelmi miniszteré 1882. október 4-én nevezetett ki, mikor lapunk közölte arcképét és kimerítő életrajzát is. (L. „V. U.” 1882. évfolyam 41. sz.) Rövid minisztersége alatt két nevezetes intézkedés történt: a honvédségi tisztikar kiegészítése a hadsereg önkényes tartalékosaiából, és a Ludovika akadémia átalakítása. Alig félfélig működhetett nagyfontosságú állásán. A legmondásosabb orvosi kezelés is csak enyhítő végtetését eredményezte, de gyógyulást nem hozhatott. Halálának híre részvétet keltett minden körben. A miniszterelnök nemcsak egyik kartsársát veszítette el benne, hanem közel rokonát is. Az országgyűlési szabadlevélű párt Kovách László háznapot küldte Bécsebe Bohus Zsigmond képviselővel, hogy a temetésről intézkedjenek, s a képviselőház koszorúját elvigyék. Az elhunyt családja minden oldalról számos részvényt nyilatkozatot kapott, többi közt Lajos Viktor főhercegtől, a bécsi miniszterektől. A holttestet e hó 27-én helyezték koporsóba, este a vasuttra szállították, s másnap reggel érkezett Budapestre. Itt a honvédelmi miniszterium palotájának dísztermében állították a ravatalt. A temetés a megillető katonai pompával e hó 29-ikének délutánjára volt kitűzve. József főherceg pompás koszorút tétetett a ravatalra e felirattal: „József főherceg. Barátság és tisztelet jeléül.” A király b. Mondel főhadsegéde által fejeztette ki részvétét az özvegy előtt. A honvédelmi miniszterium nevében b. Fejérvári államtitkár küldött koszorút. Bécsben a beosztás egyszerű volt. E hó 27-én délután Witz-Stöber helvét hitvallású lelkész mondott imát és beszédet a koporsó fölött, kiemelve az elhunyt érdemeit. A szertartáson a család tagjain kívül több magyar főúr volt jelen. A holttest e hó 28-án reggel érkezett Budapestre s egész csónokban szállították a honvédelmi miniszteriumba.

Idősb gr. TELEKI GYULA, ki a közéletben is jelentékeny szerepet vitt, elhunyt a fővárosban, honnan hült temetést Gyömrőre, a családi sírboltba vitték. Hosszu idő óta betegeskedett, s a halál 65 éves korában vetett véget életének. Egy időben országgyűlési képviselő volt, majd a dunántúli ref. egyházkerület főgondnoka lett. Tevékenységében azonban a súlyos betegség megbénította, s évek óta csak szen-

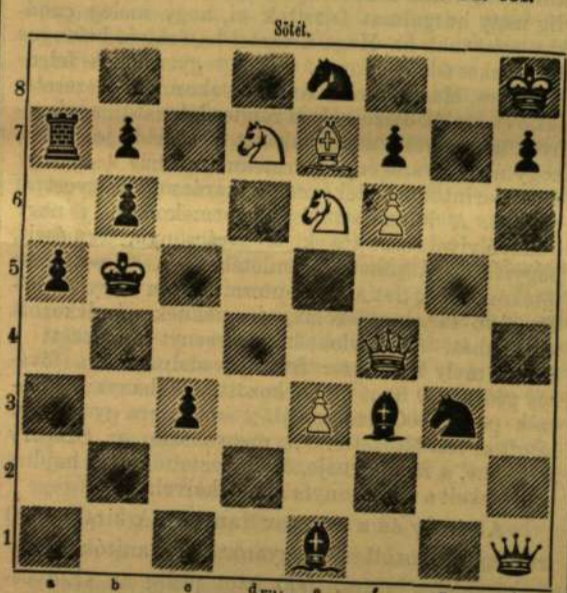
vedett. Unokaöccse volt a nagyemlékű gr. Teleki Lászlónak. Két nővére él: öz. gr. Teleki Domokos és Földváry Eleke szül. Teleki Julia. Közele rokonai közé tartoznak: Tisza Kálmán miniszterelnök és gr. Khuen-Héderváry horvát bán. Holttestének beszentelése e hó 26-án délután történt meg. A legközelebbi családtagok és rokonság mellett fényes gyülekezet állta körül a koporsót, melynél Pétri Elek ref. theologiai tanár mondott beszédet.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: KONCZ LAJOS, volt országgyűlési képviselő és marosvásárhelyi kir. táblai bíró, 75 éves derék férfi, az erdélyi Szombathalván. — HOUCHARD JÓZSEF, nyung. bányanagy, a szabadságharcban nemzetőrségi őrnagy, 82 éves korában Budapesten. — SOÓKY IONÁCZ, Nyitra megye főszámvívője, 69 éves korában, Nyitrán. — GYÖLSZIKY FERENCZ, földbirtokos, közsiztelekben élt férfi, a górnómezei Helyán. — RUZINSZKY GYÖNY, kassai egyházmegyei kath. lelkész, 47 éves korában. — SCHWARZ ABRAHAM, az „okányi Schwarz” néven ismert bihari megyei „szagzagd birtokos, 72 éves korában, budapesti palotájában. — HOLLAKI ALBERT, birtokos, 41 éves korában Aldobolyon. — VICZMÁNDY MÓR, volt 1848-iki honvéd, 53 éves korában, Málczán. — TÓTHALUSI BENEK, földbirtokos és a szabadságharcban huszár-főhadnagy, 58 éves korában, Szombathelyen. — VASVÁRY BÉLA, a budapesti olasz konzulátus volt titkára, ki mint 15 éves ifju vett részt a szabadságharcban, majd Olaszországba ment, hol a hadseregbe lépett, s századosi rangra emelkedett, később pedig, mikor hazatért, a fővárosi rendőrségnek nyert alkalmazást, aztán az olasz konzulátusnál, s kit két év előtt téboly-rohamok szálltak meg, s a budai irgalmasok kórházában halt meg. — DR. KOLBENHAYER KÁLMÁN, 29 éves korában Nyustán, fiatal özvegyet hagyva maga után. — SIMÁNCZKI IONÁCZ, postamester, Kereszenden. — BÁRÓ MATHÉNYI PÁZOLAY ANTAL, Páczolay Jánosnak, közéletünk tisztelt veteránjának fia, kit báró Majthényi László főispán csak néhány hó előtt tett neve és vagyon örökösévé, alig 20 éves korában, Budapesten, sajátkezüleg vetve véget életének, a nélkül, hogy alapos okát tudni lehetne. — FASSEL B. HINSON, harminczhárom év óta Nagy-Kanisán a zsidóhitközség rabbija, tudományos férfi, ki több munkát is írt zsidóügyekben, 85 éves korában.

Gróf SIELEIN FERENCZ, született Weneckheim Ilona, Bécs előkelő köreinek egyik ünnepelt ifju hó gye, 23 éves korában, morvaországi birtokán. — NAGY FERENCZ szül. Menk Szidónia, a fővárosi mester-utcai népiszkola buzgó tanítónője. — MOLNÁR ISTVÁN, szül. Magyar Irma, gyógyszerész neje, Kézdí-Vásárhelytől. — SZALAY KÁROLY szül. Weninger Mariska, Jászberényben. — SRAMKÓ MIHÁLY szül. Esztergály Etelka, 28 éves korában, Aszódon. — SCHÄFFER szül. Polster Irma, 19 éves korában, Kuluton. — ÖZV. STERNHAL BERNÁTNÉ szül. Czinczár Antónia, 62 éves korában, Nagy-Szalontán. — B. MEDNYANSZKY EDÉNÉ szül. Szirmai Mária Anna, 60 éves korában, Budapesten.

SAKKJÁTÉK.

1254-ik számú feladv. Kürschner M.-tól.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1249. sz. feladvány megfejtése. Bayer K.-tól.

1. Ve8-c4 matt. 2. Hg8-f6 matt. 3. He7-c6 v. Fa3-d6 matt.

1. Ve8-c4 matt. 2. Hg8-f6 matt. 3. He7-c6 v. Fa3-d6 matt.

1. Ve8-c4 matt. 2. Hg8-f6 matt. 3. He7-c6 v. Fa3-d6 matt.

1. Ve8-c4 matt. 2. Hg8-f6 matt. 3. He7-c6 v. Fa3-d6 matt.

1. ... c. Vh7-f5; (d) 2. Ve4-d3 + stb. 1. ... d. b5-b4 ke4-f4 2. Hg8-f6 3. Ve4-f1 matt.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Homok. (Szathmárm.) H. E. Köszönettel vettük szívesleges sorait, melyek az új év alkalmából lapunknak kezdetül f. gva, tehát 30 év óta állandó barátja rólunk megemlékezni kegyeskedett. A lefolyt hosszú idő kétségkívül meggyérítette azt a régi gárdát, mely lapunknak már megindulásakor (s az óta folyvást) híve volt s lapunk megújított példányában a lefolyt harmincz évek tükrét örítte meg. — Viszont kívánjuk, hogy ne csak együtt ünnepeljük meg e lap féléves jubileumát, de az azul tiz még hosszú évekig azok sorában tiszteljük, a kik e lapot szeméveség nélkül olvassák.

Dalozások. Mért nem dalok? mert hogy a szerző arra törekedett, hogy dalok legyenek, világos. S némelyikben közel is a czélhoz. Pl. a 4., 5., 6., 7. számok egészben vége elég sikerültek; csak hogy egy rossz rim (körilem = szivemben) (esett hó = szíri, jó) elvonja a könnyű rhythmust, vagy egy-egy izetlenség (puszta sár) kizökkent a hangulatból. Ezt a négy számot — melyek együtt egy kis cziklust alkotnak — egy kevés simitással lehetne adni.

Temetés és menyegző. Elég csinos, de nem új, sem a gondolat, sem a kivitel. Nem közölhetők. Karácsonyra (Eszterdenje épen). — Láttad-e lehallani. Tudod mitől? Gondatlan kezekkel. Ma egy éve. Nincs nagyobb kin. Mi a családás a szívre? Kritikán alul. Szív, ha lüktetsz. Mi az, egy tördőfés! Jenőkéhez. Verem ajánl... — Két kriszt-kindli. — Hozzá! (Felfoghatnád-e?)

Tartalom.

Szöveg: Földváry Károly. — A hámosi völgyben. Költemény. Léva Jozsef. — Ispéro. Elbeszélés. — Petőfi beáll katonának. Irta dr. Sass István. — Valami a sebészetről. Hídai dr. Sass István. — Angol regény. Irta Black William. Angolból Szász Károlytól. — Az országháza égése Brüsszelben. — Egyveleg. — Enri Martin. — Utazás Palócországban: 5. Nás Gyurko. 6. A csodálatos halastó. 7. A Pakas. 8. Látogatás Filics Istvánánál. Irta Mikszthály Kálmán. — Karácsony-est az örültek házában. Várnai B. Sándortól. — Az év utolsó napja. — Világító ékszer. — A német trónörökös spanyolországi útja. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyetek. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: Földváry Károly 1848/49-iki honvédezedés. — A német trónörökös Spanyolországban: 1. A királyi sirtolt meglátogatása az Escuriálban. 4. Izabella királyné és a német trónörökös az udvari bálon. — Templomba menők Szilveszter éjszakáján, a magyar alföldön. Dörre Tivadar rajza. — Szilveszter-éji templomjárás Svédországban. — Jolán. — A brüsszeli országháza égése. — Enri Martin. — Utazás Palócországban. 4. rajz Dörre Tivadartól. — Bölcsöl mellett. — A kicsinyek órája. — Villamos ékszerekkel díszített tánczosnó a párisi operában. — Világító villamos ékszer.

HETI NAPTÁR. Január hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
30 V G Dávid	6 Dávid	18 B 25 Seb. vt.	1 T. R.
31 H Szilveszter pk.	Sz. Szilv. Gótló	19 Bonifác	2 K. U. v.
1 K Kis Karácsony	Új év napja	20 Ignác	3 Enosz
2 S Malár apát	Abel, Szeth.	21 Julianna	4
3 C Genové sz.	Enok	22 Nesze	5 Ezek.
4 P Titus pk., Iz. †	Lóth, Izabella	23 Kréta 10 v.	6
5 S Teleször p. vt. Simeon	24 Eugénia	24 Eugénia	7 Sab. Vaj.

Holdváltásai: 1. Első negyed 5-én 10 ó. 51 pk. este.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Nyers selyem bastruhákat (egész selyem) 9 frt 30 kr. egy teljes öltönyre, valamint nehezebb minőségeket is, szállít, legkevesebb két öltönyre valónak megrendelésénél, vámmentesen a házba, Henneberg G. (kir. udvari szállító) selyemgyári raktára, Zürichben. Minták postafordultával. Levéljél a Svájczba 10 kr.

1.000.000 doboznál több

fogyasztatik el évenként a Brandt R. gyógyszerész svájci labdaeséből, s azt mindenki belátja különös bizonyítással nélkül is, hogy ennyi csakugyan nem fogyna el, ha tényleg nem tenné azt a szolgálatot a szenvedő emberiségnek, a mire ajánlatnak, t. i. biztos és kellemes gyógyszerül a gyomor-, bél-, máj és epebajokban. Egy doboz svájci labdacot 70 kron lehet venni a gyógyszerárakban.

Egy hatszor hasábjott petitor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Folyogdj külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadóhivatalunk számára hirdetményeket elfogad BÉCSBEN: Dukas M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12. és Oppelk A. Stubenbastei 2.

A Franklin-Társulat hírlap-kiadóhivatalában

Budapest, egyetem-utca 4. sz. alatt a következő hetilapokat lehet megrendelni:

XXXI. évfolyam. VASÁRNAPI UJSÁG XXXI. évfolyam

szépirodalmi és ismeretterjesztő hetilap; hasábjain a legjelesebb írók működnek közre; a főmunkák személyi és tárgyi nevezetességeket alaposan magyarázók képekben, az érdekes eseményeket hírvonalban lehet leggyorsabban és teljesen közli; bellartalom, külsin, mennyiségre néve a világ legelterjedtebb hasonló vállaival versenyez; beköve 4-500 művészi kivitelű képpel díszített több mint száz nagy ivnyl terjedelemben meg-megújuló olaszmány; nem muló, sőt növekedő értékű darabja minden házi könyvtárnak.

A Vasárnapi Ujság előfizetési ára évnegyedre 2 frt, a „Világkrónikával” együtt 2 frt 50 kr.

POLITIKAI UJDONSÁGOK (XXX. évfolyam.)

sem pártoktól, sem kormányhatalomtól nem befolyásolt, teljesen független politikai lap, mely a hét eseményei fontosságukhoz képest bővebben vagy rövidebben, de semmit ki nem felede, uszterezve, kellő magyarázattal ellátott gondos és hű összeállításban tárja az olvasó elé s a közönség együtt találja benne mindazt, a mi napi lapokban elősörtán megjelen, — a mely ekként kivált oly vidéken, hol a hírszomszóság a napi értesülést különben is megnehezíti, a napi lapokat is lehetőleg pótolja. — A Politikai Ujdonságok újabb „Magyar Gazda” című rovataiban meg-megújuló kétszer megjelenő gazdasági képes lappal van bővítve.

A Politikai Ujdonságok előfizetési ára évnegyedre 1 frt 50 kr. a „Világkrónikával” együtt 2 frt. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt évnegyedre 3 frt, a „Világkrónikával” 3 frt 50 kr.

Az előfizetések a Franklin-Társulat hírlap-kiadóhivatalához, Budapest, egyetem-utca 4. szám címzendők. A t. cz. gyűjtőknek egyszerre beküldött tiz előfizető után az illető lapokból egy ingyenpéldánnyal szolgálunk.

Legolcsóbb hetilap a magyar nép számára

egész évre csak 2 forint.

XII. évfolyam. A KÉPES NÉPLAP XII. évfolyam.

a kevésbé tehetséges osztály vasárnapi ujsága és politikai hírlapja, a legolcsóbb és legelterjedtebb néplap a hazában; közöl közhasznú elmélkedéseket, elbeszéléseket, mulatságos és tanulságos történeteket, érdekes leírásokat képekkel, s e mellett hétről-hétre figyelemmel kíséri az előforduló nevezetesebb eseményeket. „Politikai Híradó” című rovataiban a bel- és külföldi politikai eseményeket néző rövidséggel előadja, pártatlan, elfogulatlan igazságszeretettel, s mindenkor teljesen független meggyőződéssel értelmezi.

A Képes Néplap előfizetési ára félévre csak 1 frt, — a „Világkrónikával” együtt félévre 2 frt. évnegyedre 1 frt. (Csúpan a „Képes Néplap”-ra évnegyedre előfizetést nem fogadhatunk el.)

A „Képes Néplap” melléklapja: a VIII. évfolyam. VILÁGKRÓNIKA VIII. évfolyam.

képes heti közlöny; mióta bővített terjedelemben jelen meg, eddigi közleményei mellett állandóan nagyobb elbeszéléseket és regényeket is nyújt olvasóinak. Így Verne Gyula kitűnő francia írónak már három érdek resnyet közölt közölte s minden számban egy egy képpel. (Egy-egy ily illusztrált regény külön kötetben alig szereshető meg annyira, a mennyi e képes heti közlöny egész évi előfizetési ára: 2 frt.) — A Világkrónika ezen felül, mint hetilapjaink közleményeinek kiegészítője, a hazai és külföldi általánosabb érdekl eseményeket, az azokban kiválóan szereplő személyiségeket népszerű nyelven írt magyarázatokkal kíséri képekben mutatja be; közöl tájékoztató cikkeket, uti rajzokat, nép- és tájismertetőket, szemléltető jelentéseket, a hazai és külföldi köz érdekl mozzanatokról, találmányokról, fölfedezésekről, úgy szintén mulattató apró közleményeket, közhasznú tudnivalókat stb.

Az előfizetések a Franklin-Társulat hírlap-kiadóhivatalához, Budapest, egyetem-utca 4. szám címzendők. A t. cz. gyűjtőknek egyszerre beküldött tiz előfizető után az illető lapokból egy ingyenpéldánnyal szolgálunk.

HAZAI IPAR RIGLER JÓZSEF EDE budapesti gyártelepének legújabb készítményei: Iróasztali mappák, selyem, plüsch, bőr és moire-selyemből, 1265 legujabb francia bór, plüsch, moire-selyem Napló, emlék- és jegyzőkönyvek, és virágkötésben, zárral vagy anélkül. „Pusztai élet” című magyar alföldi jellegű, tollrajzhoz hasonló rajzokkal ellátott levélpapír, újabb nyílású borítékkal, igen díszes dobozban. Virágokkal ellátott levélpapírok és levélbortokok arany szegéllyel vagy anélkül, különböző kiállításokban, melyek közül igen elegáns a „mezei virág” címzett. Felsorolhatok kívül nagy választékot tartok csupán saját készítményű angol modorban készült „Stuart”, vagy francia modorú szines levélpapírokból és levélbortokokból, dobozokban betűkkel, jelvényekkel vagy azok nélkül belvárosi raktáramban: kecskeméti utca 13-dik szám. Árjegyzékek kívánatra bérmentve. Éppen most jelent meg: Humorisztikus levélpapír, elcízapok humorisztikus alakjainak igen jól sikerült rajzaival, díszes dobozban. Gyártelep: VI. róssa-utca 55. sz. augárutól jobbra

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható. — Az osztrák tartományok számára SZELINSKI GYÖRGY csász. kir. egyet. könyvtársnál Bécsben, I., Stefansplatz 6.

GYERMEKÉLET

KLEINMICHEL J. RAJZAIHOZ a verseket írták és átdolgozták SZÁSZ KÁROLY ÉS VARGHA GYULA 34 nagy színnyomatú képpel. Ára szines boritékba kötve 3 forint.

JÓ GYERMEKEK KÖNYVE THUMANN PÁL RAJZAIHOZ a verseket írták és átdolgozták SZÁSZ KÁROLY ÉS VARGHA GYULA 48 nagy színnyomatú képpel. Ára szines boritékba kötve 3 forint 60 kr.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtársnál kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György cs. kir. egyet. könyvtársnál Bécsben I., Stephansplatz Nr. 6.

Nemzeti nagy képes naptár 1884-ik évre: Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal, s teljes tisztí czimzárral. Szerkeszti ÁLDOR IMRE. TIZENHATODIK ÉVFOLYAM. BENCZUR GYULA az első magyar általános biztossági társaság alapítóinak első alakuló közgyűlése 1857 júl. 15-én nagy czimképpel és számos a szövegbe nyomott kisebb képpel. Ára füzve 1 frt. TARTALMA: A feleséges uralkodóház. — Csillagászati és kortani jellegű: az 1884-ki évek. — Katholikus, protestans, görög, orosz és izraelita naptár-rész jegyzéklappokkal. — Bélyeg-illetékek. — Irodalmi rész: Arany és Petőfi (öt képpel). — Két élet egy sziv. Elbeszélés — Szív nem ismer rangot (egy képpel). — Egy vén tölgyhöz. Költemény. — Képek Oroszországból (négy képpel). — Szellem és anyag (három képpel). — A madonnák festőjéről (két képpel). — Vázlatok egy év történetéből (négy képpel). — Vegyesek. — Magyarország czim-névtára hivatalos adatok alapján. — Országos vásárok a magyar szat. korona birtokain. — Kamatszámítás. Cselédbért, árendát mutató tábla. — Hirdetések.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapeston megjelent minden könyvársznál kapható — az osztr. tartományok számára SZELINSZKI GYÖRGY es. k. egyet. könyvársznál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

JAKAB ÖDÖN.

SZÉKELY HISTÓRIÁK

RAJZOKKAL. Diszkótésben 2 frt.

Ára füzve 1 forint.

Tartalom: Mit csinált örömeiben Darkó Dénes. — Hová lett a Gál Sándor kényere. — A huszár. — Miért állott meg az atófalvi alsó malomkerék. — Az adorjáni méhek. — Az eltemetett gyűrű. — A Keszeg Imre pástorsága. — A beteg asszony utja. — Hogyan került kapu a Szabó Lőrinc kertjére. — Mire jó egy idegen sírhalom.

KÖHÖGES ELLEN

Dr. FÁYKISS

szepesi kárpát-növény-kivonata egy üveg, használati utasítással 75 krajczár.
szepesi kárpát-növény-czukorkák utasítással 35 kr.
szepesi kárpát-növény-thea 50 kr., kisebb csomag 25 kr.

Mell- és tüdő-betegeknek!

15 év óta a legjobb sikerrel használattak és ajánlottak: köhögés, hurut, rekedtség, köh-hurut (számárhurut), nátház (influenza), szék-mellőse, lélekzetű bajok, oldalszúrás, kiféltt torokgyulladás, tüdő-gyulladás és egyéb kimerítő és gyengítő betegségekben. Valódi minőségben kaphatók magánál a készítőnél Fáykiss József gyógyszerész-nél Temesvárott (Józsefváros); Budapest: Török József gyógyszerész-nél, király-utca 12. szám; Thallmayer és Seitz, kereskedőnél, Erzsébet-ter 1. sz.; Kóhalmi Ester Frigyes utóadósnál, és a legtöbb magyarhonú gyógyszerárban.

Gratis u. Franco
erhält Jedermann
die von einem
Spezialarzte verfasste
BROCHURE über
KÖRPER-SCHÖNHEIT
PFLEGE.
v. HEIL-GEIST-APOTHEKE
Wien I. Operngasse Nr. 15

Kitűnő illatszerek,
a Victoria-illatászat különlegességei.

YLANG-YLANG DE MANILLE.
Az illatszerek győngye.

CHAMPACCA DE LAHORE.
Eroletti s igen kellemes.

MELATI DE CHINE.
Üvegenként 1 frt 50 kr.

Kül. méltóság illatszerek: frt 1.-, Szappan: frt 1.20.
Illatászer szobakendőre frt 1.-, 1.50. Rizpor: frt 1.-, 1.50, 2.-
Hajkezelő: frt 1.50. Mosdóvíz: frt 2.-
Hajolaj: frt .80, 1.-, Mosdóvíz: frt 2.-

PARIS: Rigand & Cie, S. rue Vivienne.
Magyarországi főraktár: Török József gyógyszerész, király-utca 12.

Csak 12 frtba kerül egy üvegduzsoló-gép, Krausz & Co. es. k. szabadalm. gépgyárától Bécs (Währing). Ezen gép igen szolid szerkezetű (vas és fém) kisebb és nagyobb üvegek dugaszolására; alkalmas bor, palackozó-kereskedések, háztartás és egyéb vendéglőknek; továbbá szállítható kávé-erítő szobában, valamint zárt helyiségben felülháló, fűthető bármilyen fűtőanyaggal. Ára 40 forinttól 65 frt-ig, ajánlatik Krausz & Co. es. k. szabad. gépgyára által Bécs (Währing).

A Franklin-Társulat kiadásában Budapeston megjelent minden könyvársznál kapható — az osztr. tartom. számára Szelinszki György es. k. egyet. könyvársznál Bécsben I., Stefansplatz 6.

Falusi gazda naptára.

1884-ik évre.

A magyar gazdák, kertészek, lelkészek és tanítók számára.

Szerkesztő: SPORZON PÁL

A "Gyakorlati mezőgazda" szerkesztője.

Ára füzve 80 kr. XX. évfolyam. Ára füzve 80 kr.

Tartalom: Naptári rész. — Bélyegekről. — Hensch Árpád. Növénytermelés és növény-tenyésztés. — Erdélyi Károly. Az angol sertésfajtákról. — Rombay Dezső. Nehény szó a gyümölcsfák ültetéséről. — Turonyi Pál. Az apró házi állatok tenyésztése. — Földes Kálmán. Élősvény a fűszertövisű lepényfából. — Hensch Árpád. A takarmánytermelés emelése érdekében. — Thallmayer Victor. A burgonya géppel való ültetése (3 képpel). — Ebner Sándor. Borja-nevelés. — Jablanczy Gyula. Melyik a legajánlatosabb gyümölcsfa alak. — Ebner Sándor Nyugalmat a méheknek. — Erdélyi Károly. A rétek kezelése és gondozása. — Pókay Dezső. A meddőség néhány okáról. — Rombay Dezső. Őszi munkák a szőlőben. — Földes Kálmán. A liszt. — A répamag-termelés ügyében. — Rónai Sándor. Egyetmást a hármas ekéről (képpel). — A bor kellemetlen ízéről. — Vachter Rezső. Az ecetéről. — Gazdasági gépek gondozása. — A talaj termékenységéről. — Ló-istálló és ló-ápolás. — A jó-ápolás a faoskolóban. — A méhészet a gazdaság költészete. — A kenyér. — Milyen legyen a jó-vetőmag? — A közönséges francia háznyúl. — A borok töltögetéséről. — Thallmayer Vikt. Mesterséges szénaszáritás (képpel). — Biztosítási tit parancsolat. — Az istállók szellőztetéséről. — Földes Kálmán. Hagymatermelés. — Sertesnek is adjunk sőt. — Adalékok a gyomok egyszerű irtásához. — Marhák legeltetéséről. — Téli nemesítés. — A lencse költészete. — A kereskedelmi trágya szerepéről. — Thallmayer Viktor. Ujtítás cséplőgépeken. (2 képpel). — Filloxera naptár. — Az ugorka. — Erdélyi Károly. A kártékony állatok távoltartása és pusztításáról. — Havi teendő emlékeztetője. — A Magyarországon tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Naptári értesítő.

Legujabb szabad. billard-golyók.

Alulírott hátkoroktól tisztelettel tudatni, hogy sok évi fáradság után sikerült neki 1168

billard-golyókat

készíteni, melyek jóság és tartósság tekintetében minden eddigit messze fölmúlnak.

Szin, hang és ruganyosság tekintetében teljesen hasonlítanak az elefantcsont-golyókhoz, azonban elpuszthatatlanság tekintetében messze felülmúlják azokat, miután töres vagy repedés e golyók-nál teljesen lehetetlen, s erre nézve 1 évi írásbeli jótállást vállalok. Egy darabnak ára 62 mméterig 5 forint, 62-66 mméterig 6 forint, 66-70 mméterig 6 frt 50 kr., nagyság szerint.

Közel 100 billard, minden rendszerből, folyton raktáron.

KNILL KÁROLY, es. k. iz. szabadalm. billard- és billard-golyó-gyára, Bécs, IX., Rossau, Rothe Löweg, 5. u. 1.

A "Franklin-Társulat" kiadásában Budapeston megjelent minden könyvársznál kapható — az osztr. tartom. számára Szelinszki György es. k. egyet. könyvársznál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

István bácsi naptára

vagyis családi házigazdákknak és gazdasszonyoknak, népnevelőknek, hely-ségi előjáróknak, iparosoknak és földmivelőknek való képes kalendárium

1884-ik évre.

Alapító: MAJER ISTVAN. Szerkesztő: Kóhalmi KLIMSTEIN JÓZSEF tanár.

HUSZONKILENCZEDIK ÉVFOLYAM.

Számos képpel. Ára füzve 50 kr.

TARTALOM: Naptári rész. — Bélyegekről. — I. Az erkölcsi világ. Névnaptár mutató tábla. — Szent István első magyar király. Sújanszkytól. — Boromei szent Károly élete (képpel). — Mi a magyar nép fővezérelme? Tóth Miketől. — Ne nyuj a rozg könyvekhez! Nimfer Jánostól. — A tekozó fin. Elbeszélés. Morvay Lipóttól. — Rigó Peti. Nyulassy Antaltól. — II. Gazdák naptára. A vetésfor-gásról. Somogyi Gyulától. — Vessünk számot gazdák! Somogyi Gyulától. — A buzásözög és az ellene való páczolásról. — III. Népevelők naptára. Dr. Kubinszky Mihály. Zelliger Alajostól (képpel). — Hahnenkamp József soronyi népiskolai igazgató. (Arcképpel). — Ne kényeztessük el a gyermeket. Z Varga Mihálytól. — A szent gyermekesség társulata. — IV. Történetek. Pázmány Péter. Eletrajz. Ernye Páltól (2 képpel). — Mailáth György (képpel). — Dicső emlékü I. (nagy) Lajos királyunknak halálzási háza Nagyszombatban (2 képpel). — V. István bácsi a hazában és a nagyvilágban. Bonnyárszág és Hercegovina. Dr. Komlóssy Ferencztől (3 képpel). — VI. Művészet. Ráfáel (4 képpel). — VII. Tré-fák mezeje. Paprikászvers. A rakoncziasság. Nyulassy Antaltól. — Adomák. — A Magyarországon tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Naptári értesítő.

A "Franklin-Társulat" kiadásában Budapeston megjelent minden könyvársznál kapható — az osztrák tartományok számára Szelinszki György es. k. egyet. könyvársznál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

NEVESSÜNK!

MULATTATÓ NAPTÁR A GYÖNTÖRÜSEGES 1884. ESZTENDŐRE.

Megesínálta vala: EGY ASZTROMÓKUS.

Sok képpel. Ára füzve 40 kr.

A "Franklin-Társulat" kiadásában Budapeston megjelent minden könyvársznál kapható — az osztrák tartományok számára Szelinszki György es. k. egyetemi könyvársznál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

Protestáns új képes naptár

1884. szökö évre.

Szerkesztette: DÚZS SÁNDOR TANÁR.

HARMINCZADIK ÉVFOLYAM.

Ára füzve 50 kr.

TARTALOM: Naptári rész. — Bélyegekről. — Bárdi Prónay Dezső (Arcképpel). — Apró történetek. — Rajok a parókhiából. Könyves Tóth Kálmántól. — Bo-csor István. (Arcképpel). — A gályarab. Bihar Kálmántól. — A növényros-tok és rostos növények. Sente Józseftől. — Trasztanyó Gyula. Margócsi Kálmántól. (Arcképpel). — Jól töltött élet. (Egy öreg tanító elbeszéléseiből). Bihar Kálmántól. — Gönczy Dániel. (Arcképpel). — A nyiregházi új ev. reform. egyház (Képpel). — Protestáns egyházi tiszti névtár. — A Magyar-országban tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Naptári értesítő.

Dolinay Gyula

tisztelettel felhívja a t. közönség figyelmét ifjusági vállalataira.

1. Hasznos Mulattató 12-ik évfolyam.

Képes lap a mindkét nembeli olvasni szerető ifjuság számára. Megjelen havonként kétszer, 40 oldalra terjedő tartalommal, díszes kiállításban, számos képpel, borítéka fűzve. Ujévvel 12-ik évfolyamába lép. Az eddigi kiváló írói erők támogatják továbbra is az ifjuság és régi közönyt, mely tizenegy év óta országosra oly általános közérdeklődést szerezett az olvasni szerető ifjuság körében. Előzetési ár negyedévre 1 frt, félfévre 2 frt, egész évre 4 frt. — Arcképpel-eképek képezi a "Magyar királyok és hősök arcképcsarnoka", melyből mar idáig 23 új jelent meg, s e tömeg 65 kr. ráfizetéssel megszerelhető. — Uj évvel érdekes közleményekkel új folyam kezdődik.

2. Lányok Lapja 10-ik évfolyam.

Képes közönyt a fejlettebb korú leányvilág számára, kizárólag ifjú olvasónői igényeire alkalmazott kifutó olvasmányokkal. Ujévvel 10-ik évfolyamába lép. Megjelen számtalan szép közleménnyel, díszes képekkel havonként kétszer két éven, egész éven kétszer kétszer. E lappal szintén megrendelhető a "Magyar királyok és hősök arcképcsarnoka". A "Lányok Lapja" előzetési ár: negyedévre 1 frt, félfévre 2 frt, egész évre 4 frt. — Ujévvel rendkívül érdekes közleményekkel új folyam kezdődik.

3. Magyar királyok és hősök 94 király és hős 65 kr.

Páratlanul áll e vállalat, mely magában foglalja összes királyainkat... az erdélyi fejedelmeket... a kiválóbb nádorokat... a nagy hősöket és hazafiakat. A díszes arcképekhez tartalmát és jellemrajzokat vannak írva. Idáig már 23 éven 94 kép és életrajz jelent meg, és mindent azok, kik előzetesen a "Hasznos Mulattató" vagy "Lányok Lapja"ra 65 kr. barmalatos csekély árértéért barmalatos kifizetésre kötelezték meg, a folytatások pedig teljes befejezéséig, mint melléklet, ingyen küldetnek a lappal. Jelenleg a Mária Terézia kornál járunk, s így látható, hogy most már a mű gyorsan közeledik befejezéséhez, mi a közbeszó nehány uralkodó, az 1848-9-iki szabadságharc nagy alakjait, a legújabb kor kiváló férfival s végül Ferencz József uralkodónak arcképeivel követhetik be. Utoljára díszes ormlap 2 frt, egész évre 4 frt. — Ujévvel rendkívül érdekes közleményekkel új folyam kezdődik.

nemzeti arcképcsarnok

Ily olcsó és ily nagybecsű hazafias mű még nem létezett az ifjuság és a nép számára. — 65 kr-ért 23 ívnyi díszes kiállítású mű... a történelem 94 alakjának arcképeivel és életrajzaival... a folytatások pedig ingyen!... Ismétellen meggyőződésünk tartjuk, hogy a történelmi mű csakis valamelyik lapunkkal együttesen rendelhető meg. Különben semmi áron sem kapható. Könyvárszóló kérebe soha nem fog adatni. Kizárólag lapjainkkal együttesen szerethető meg.

Kiadóhivatal Budapest, zöldfa-utca 32.
1814 Dolinay Gyula, szerkesztő és kiadótlajdonos.

Bécs! Páris! London!

Halljátok és csodáljátok.

A vagonbuktott "Nagy Anglo-Britt esztégyár" tömeg-gondnoksága az összes árukat még a becsáron is sokkal alább eladja. Az összesnek előleges beküldése vagy 8 frt 70 kr. utánvétele mellett igen csinos ár- és dessert-szervice a legfinomabb angol-britt esztéből (mely ebből 40 frtba kerül) kapható. Minden megrendelő az evőeszközök fehér színének megmaradásáról szóló 10 évi kezesség-iratot nyer.

6 táblács, jeles acélpengével,
6 valódi angol-britt esztévilla,
6 masszív angol brit eszt évó-kanál,
6 f. angol brit neh. eszt évó-kanál,
1 db. angol brit neh. eszt leves-szedő,
1 masszív angol brit eszt tejszedő,
6 jeles angol brit kávé-számoly,
6 masszív angol brit eszt dessert-kanál,
6 valódi angol brit eszt csemege-villa,
1 jeles horsz- vagy cukortartó,
6 szép masszív tojás-tálca,
6 legfin. angol brit eszt tojás-kanál,
1 pompás angol brit eszt felszolgáló tálcza 30 ctm. hosszú
1 legfinomabb teaszűrő,
2 díszes salon gyertyatartó,
61 darab. — 8 frt 70 kr.

Annak bizonyítékul, hogy hirdetésem nem szédülésen alapozik, eszennel a nyilvánosság előtt közelesem magamat, ha az áruk nem tetszenek, azokat minden kifogás nélkül visszavállalni; s így a megrendelés minden közköltés nélkül jár.

A ki tehát jó és szolid árukat, nem pedig holmi silányságot akar pénzért kapni, míg a készlet tart, bizalommal forduljon a következő címhez:

MORITZ STERN,

Wien, Wollzeile 22.
Tisztító por a főnnebbi evőeszközhöz nálam kapható. Egy doboz ára 15 kr. Fiókok: Páris és Londonban. 1044

SCHILLER L. SZ.-FEHÉRVÁROTT.

A legolcsóbb és leghasznosabb ujévi ajándékok!!

Az ischiai borzástó szerencsétlenség miatt, a consortium részéről 1256

nagy végeladás!!!

Csak 23 napig.

Szegény és gazdag, mindenki siessen vásárolni, még az is, a kinek semmire sincs szüksége, miután még soha nem létezett ilyen kedvező alkalom parányi olcsó áron a legjobb minőségűt megszerezhetni.

Előre látható, hogy a rendkívül kedvező bevásárolhatóság folytán az egész raktáron lévő készlet gyorsan el fog ársíttatni. — Vidéki rendelvények gyorsan és pontosan teljesíttetnek, a consortium különös figyelméle alatt.

Csomagolás ingyen.

Rendelmények intézendők: SCHILLER L. vászon, divat, posztó és kész női felöltők nagykereskedőhöz, a szép menyasszonyhoz Sz. Fehérvárott a városházterén, a városház kapuja mellett.

	ezelőtt most csak
800 vg jó minős. csikos toltartó rf	— 14
295 " fehér angyal gyoles	— 13
150 " két csik tűzőtő ruha mosó kelme rf	— 15
212 " kocsk. matrós nadrág kelme fiúknak	— 15
59 " % szél. fin. fehér szinor barchet rf	— 24
68 " % szél. fin. fehér pijszet barchet rf	— 27
6 db fin. francia bittet aszabkendő	— 65
6 " legfin. angol zephir	— 85
6 " legj. minős val. rumb. vász. zsebk.	— 110
250 vg 26 rf jó mosható kanavász	— 245
350 " 28 rf Sternbergi gyoles	— 365
390 " 29 rf voralbergi kanavász	— 950 550
3000 " 30 rf val. rumb. kanavász	— 15— 695
5000 " 30 rf legnehez. len. legj. min. szil- léziái v. fehrtrtn. rumb. vászon	— 1525 695
350 " 29 rf legj. minős. hollandi vászon	— 1890 775
150 " 30 rf % szél. legfin. csikos fehér pa- tent gradli ágyhuzatok	— 1720 745
250 " 30 rf % szél. legf. ang. dam. gradli pompás díszes virágokkal	— 21— 995
195 " 45 rf % szél. legj. minős. irl. vászon	— 35— 1490
5000 " 30 rf % szél. kitűnő minős. chifon felhenneműeknek	— 1050 595
300 " 30 rf % szél. legn. doubl. R chifon	— 17— 745
3000 db " % szelés. 5 rf hosszú legnáz. alsó párna gazd. vörös csikkal	— 550 255
5000 rf " % sz. csik. butor függöny csinvt rf	— 55— 28
Továbbá	
5000 db jó mosó szatén fejkendő dbja	— 15
3000 " % nagys. legj. minős. meleg vatt- moll fejkendő dbja	— 33
5000 " % nagys. legj. vattmoll és berlini zephir fejkendő dbja	— 68
5000 " mosó selyemkendő fóre dbja	— 65
5000 " lyoni crep de chin selyemkendő	— 250 135
3000 " % nagyságú tiszta posztó kendő schweizi himzésel	— 98
5000 " % nagys. legf. tiszta gyapot reiche- bergi posztó kendő	— 130
3000 " % nagys. nagy burkoló téli kendő	— 95
2000 " % nagys. nagy burkoló téli kendő legj. minták	— 440 220
2000 " % nagys. legfin. angolhimal. burk. kendő legdész. minták	— 750 325
6000 " % nagys. legnáz. doubl. plaid utazó kendő hálgyeknek	— 12— 425
1500 " lemez posztó alsóruha elg. díszszel frt 4.50 és frt 6 helyett csak frt 1.50 és frt 2.50	
300 " moiree szász alsó ruha frt 6 és 7 h. csak 2.50	
5000 " elegan. díszit. britszeli himzésel női ing vagy corzet	— 260 125
2000 " ing uraknak oxf. cret. és chif. dbja	— 125
2000 " ing uraknak legj. zephir ang. szin. mad. vagy feh. mad.	— 155
800 " legfin. szalon és báli ing	— 190

ESZTIKE KISSASSZONY PROFESSZORA.

REGÉNY.

IRTA: PÁLFFY ALBERT.

Két kötet.

Ára füzve 3 frt. — Egy vászon-
kötetbe kötve 3 frt 60 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapeston megjelent minden könyvársznál kapható — az osztrák tartományok számára Szelinszki György es. k. egyet. könyvársznál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

Lalla Roukh.

KELETI REGÉ.

IRTA: MOORE TAMÁS.

ANGOLBÓL FORDÍTOTTA: LŐRINCZI LEHR ZSIGMOND.

Ára füzve 1 frt 60 kr. Vászonzba kötve 2 frt.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapeston megjelent minden könyvársznál kapható — az osztr. tartományok számára SZELINSZKI GYÖRGY es. k. egyet. könyvársznál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

Mezei gazda népszerű vezérkönyve.

A mostani viszonyokhoz alkalmazva.

Földbirtokosok, gazdatisztek s földmivelők használatára; de kiváltképpen a magyar földmivelőnép számára; különös figyelembevételével annak, miképen lehet és kell a gazdászatot czélszerűen rendezni, lehető legjövedelmezőbb fokra emelni és csinositani.

Ötödik kiadásban átírt és bővítette

GALGÓCZY KÁROLY.

Dr. FARKAS MIHÁLY.

Első kötet: Földmivelés.

Ára füzve 1 forint 20 krajczár o. é.

Második kötet: Állattenyésztés
sajtó alatt van.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapeston megjelent minden könyvársznál kapható — az osztrák tartományok számára Szelinszki György es. k. egyet. könyvársznál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

A MOHAI ÁGNES FORRÁS

hazánk egyik legszénasavdusabb SAVANYUVÍZE

kitűnő szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál s a gyomornak az idegrendszer bántalmáin alapuló bajában. Általában a víz mind azon körkörü kiváló figyelmet érdemel, melyben a szervi élet támogatása és az idegrendszer működésének fölfokozása kívánatos.

Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend. 1883. évben 1 millió palacska szállítottatott el.

Fris töltésben mindenkor kapható

Édeskuty L.

m. kir. udv. asvny. viz-szállítóval Budapeston.

Ugyasint minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben és vendéglőkben.

